

Universitetskanslersämbetets examenstillståndsprövningar



Ansökan om examenstillstånd

Förskollärarexamen



Bedömningsområde: Förutsättningar

Yrkesexamen

Bedömningsgrunder:

Angiven examen är reglerad och ryms inom examensordningen.

Utbildningens innehåll inklusive eventuella inriktningar har rimlig omfattning och avgränsning i förhållande till yrkesexamen.

I ett rikstäckande perspektiv finns ett allmänt intresse av att examen får utfärdas.

Förskollärarexamen

Ansökan avser förskollärarexamen om 210 hp som införts i Högskoleförordningen (1993:100, ändrad t.o.m. SFS 2021:1338). Högskolan Dalarna ansöker härmed om examenstillstånd för att utfärda förskollärarexamen om 210 hp. Programstart är planerad till höstterminen 2023 och med intag av 50 studenter varje termin.

Förskollärare – ett bristyrke

Förskolläraryrket finns vid 19 av landets lärosäten och i Högskolan Dalarnas närområde finns tre andra högskolor som erbjuder utbildningen: Högskolan i Gävle, Uppsala universitet och Mälardalens universitet. Trots detta breda utbud av utbildningsmöjligheter råder en allvarlig och tilltagande brist på förskollärare. Rekryteringsbehovet uppskattas för närvarande till cirka 300 i Dalarna och 14 000 i hela riket, mätt i heltidstjänster. Motsvarande uppskattning för perioden fram till år 2033 visar ett rekryteringsbehov på minst 1 000 förskollärare i Dalarna och 43 300 i hela riket.¹

Bilden av ett bristyrke bekräftas av den information som förmedlas vid de dialogmöten som Högskolan Dalarna kontinuerligt har med samtliga kommuner i Dalarnas län, samt ett antal kommuner i Örebro, Västmanlands, Gävleborgs och Jämtlands län. Där vittnar förskolechefer om brist på utbildad arbetskraft i kombination med stora förväntade pensionsavgångar. En inventering som genomfördes under våren 2021 visade att Högskolan Dalarna i hög utsträckning utbildar förskollärare för arbete i regionen; då 86 procent av de examinerade studenterna blir anställda och utövar yrket där.²

Ansökan i förhållande till förslag om tioårig grundskola

I förslaget om en tioårig grundskola, som under hösten 2021 var ute på remiss från regeringen, föreslås att lärare med förskollärarexamen ej ska vara behöriga att undervisa i den nya årskurs 1.³ Utredningen om tioårig grundskola föreslår att reformen ska träda i kraft med start hösten 2026. En utbildning till förskollärare vid Högskolan Dalarna kan starta tidigast år 2023 och de första studenterna tar därefter examen 2027. För dessa förskollärare blir därmed arbete i den nya årskurs 1 inte en möjlighet i linje med det förslag till utbildningsplan som presenteras i föreliggande ansökan. Förskoleklassen som eget mål för utbildningsform nämns därför ej här. Däremot har en förtydligad skrivning för övergångar från förskola till grundskola, som ligger i utredningens förslag, beaktats i utbildningsplanen.

¹ Underlag för prognoser över framtida rekryteringsbehov: Skolverkets prognos över behovet av lärare och förskollärare; Sveriges Kommuner och Regioners rapport *Förskolans kompetensförsörjning*; Arbetsförmedlingens yrkesprognoser.

² Detta styrks även av Högskolan Dalarnas alumnenkät, vilken visar att studenter som läser nuvarande förskolläraryrket i hög utsträckning både rekryteras till studier från regionen och därefter rekryteras till förskolläraryrket i region Dalarna med omnejd.

³ *En tioårig grundskola – Införandet av en ny årskurs 1 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan*, SOU 2021:33, sista svarsdag för remissen var den 30 september 2021.

Om förslaget skulle ändras har Institutionen för lärarutbildning kompetens och kapacitet att utbilda studenterna för arbete i förskoleklass genom samverkan mellan förskolläraryrket och grundlärarutbildningen. Vidare finns ett etablerat samarbete mellan Högskolan Dalarna och partner-skolor i regionen där studenter kan beredas plats för VFU i förskoleklass alternativt år 1.⁴ Högskolan Dalarna är ett av sju lärosäten som kommer att erbjuda fortbildningskurser för förskollärare som en del av regeringens fortbildningsåtgärder inför ett eventuellt införande av tioårig grundskola.

Översikt – utbildningens omfattning och struktur

Utbildningen kommer att omfatta tre och ett halvt års heltidsstudier, vara legitimationsgrundande och uppdelad på 18 kurser, se tabell 1. I examensbeskrivningen finns 26 examensmål som ska vara uppfyllda för att studenten ska erhålla examen. Dessa mål tydliggör de kunskaper, färdigheter och förmågor som den studerande förväntas utveckla under utbildningen. Genom att samma examensmål länkas till flera kurser under utbildningen möjliggörs en progression som exempelvis kan handla om att bygga upp kunskap och kompetens inom ett begränsat område, vilket i sin tur ökar kapaciteten att inta ett mer kritiskt eller reflekterande förhållningssätt. Det handlar även om att den studerande under utbildningens gång blir mer självständig i sitt arbetssätt och i sin förmåga att lösa problem. För en översikt av hur utbildningens examensmål finns representerade i programmets kurser och hur de återkommer under utbildningen, se Programöversikt i bilaga 39.

Förskolläraryrket är examen på grundnivå. Högskolan Dalarna har valt att låta 30 högskolepoäng av förskolläraryrket vara på avancerad nivå. Skälen är flera:

- a) övergången till studier på magisternivå kan underlättas när den studerande har meritering på avancerad nivå genom sin yrkesexamen,
- b) progressionen i utbildningens kunskapsmål, färdighetsmål och värderingsmål tydliggörs genom den nivå på vilken utbildningen genomförs, och
- c) förskolläraryrket är akademisk yrkesutbildning och då är det rimligt att en del av studierna möjliggör den fördjupning av kunskaper som kan ske på avancerad nivå.

Kurserna på avancerad nivå är tidsmässigt placerade under förskolläraryrketens två sista terminer, före examensarbetet, se tabell 1.

⁴ Se utförlig beskrivning under bedömningsområde Arbetsliv och samverkan.

Tabell 1. Förskolläraryrket programstruktur

Termin	Kurs	Hp	Nivå	Område
1	Förskolans historia och samhällsuppdrag	15	G	UVK
1	Barns utveckling och lärande	15	G	UVK
2	Bild och berättande i förskolan	7,5	G	FPO
2	Omsorg, relationer, etik och barns rättigheter i förskolan	7,5	G	FPO
2	Lek i förskolan*	15	G	FPO
3	Barns utveckling och lärande i språk och kommunikation	7,5	G	FPO
3	Barns utveckling och lärande i matematik	7,5	G	FPO
3	Rörelse och musik i förskolan	15	G	FPO
4	Didaktik och ledarskap i förskolan*	15	G	UVK
4	Naturvetenskap, teknik och hållbar utveckling i förskolan	15	G	FPO
5	Bild och bildskapande i förskolan	7,5	G	FPO
5	Specialpedagogik i förskolan	7,5	G	UVK
5	Sociala relationer i förskolan*	15	G	UVK/FPO
6	Samverkan och professionella samtal i förskolläraryrket	7,5	G	FPO
6	Vetenskapsteori och utbildningsvetenskaplig forskning i förskolläraryrket	7,5	G	UVK
6	Språk och matematik i förskolan – avancerad nivå	15	A	FPO/UVK
7	Utvärdering och verksamhetsutveckling i förskolan – avancerad nivå*	15	A	UVK
7	Examensarbete för förskollärarexamen	15	G	FPO

Anm. Kurser försedda med asterisk omfattar 7,5 hp verksamhetsförlagd utbildning (VFU). I tabellen används förkortningarna UVK för utbildningsvetenskaplig kärna och FPO för förskolepedagogiskt område.

Termin 1

I utbildningens början läggs grunden för kunskap om förskolans och skolväsendets historia, dess organisation, om styrdokument samt om läroplansteori. Vidare studeras relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, samt vetenskapsteori och utbildning för hållbar utveckling. Vetenskaplig metod introduceras och studenten möter den autentiska yrkesmiljön genom fältdagar på en förskola i regionen. Under terminen studeras även barns utveckling och lärande, både generellt ur olika perspektiv som biologiska, psykologiska och sociala, och mer riktat mot språkande och kommunikation. Under förskolläraryrket programmet introduceras även interkulturella perspektiv, akademiskt skrivande och vetenskapligt förhållningssätt.

Termin 2

Under förskolläraryrket programmet andra termin utvecklas undervisningen om barn och samspel ur olika perspektiv. Studierna handlar om barns bildskapande och berättande, samt kunskap om omsorg, relationer, barns rättigheter och etik i förskolans verksamhet. Estetiska lärprocesser introduceras genom exempelvis bildskapande och drama. Under terminen gör studenterna sin första verksamhetsförlagda utbildning, där lek och samspel är centrala delar. Under denna termin utvecklas undervisningen i akademiskt skrivande och vetenskapligt förhållningssätt.

Termin 3

Terminen omfattar studier i språk, matematik, rörelse och musik, samt tillämpade övningar i kvalitativa och kvantitativa vetenskapliga metoder. Digitala verktyg används kontinuerligt genom utbildningen för planering och genomförande av undervisningsmoment och under denna termin kopplas digitala resurser samman med utveckling av andra och mer specifika ämneskunskaper. På samma sätt omfattar undervisningen hur estetiska lärprocesser, exempelvis inom musik och rörelse, både kan stimulera lärande och utveckling av andra ämneskunskaper, och samtidigt vara explicita kunskaper och ämnesområden i sig själva. Vidare omfattar programmet tredje termin utbildning för hållbar utveckling, samt en introduktion av hur arbete mot diskriminering och kränkande behandling kan ske i förskolan.

Termin 4

Undervisningen omfattar under denna termin didaktik och ledarskap, naturvetenskap och naturvetenskaplig ämnesdidaktik samt studenternas andra period med verksamhetsförlagd utbildning. Studenterna utvecklar sitt arbete med digitala verktyg som pedagogiska resurser, hållbarhetsperspektiv samt kvalitativa forskningsmetoder. Under förskolläraryrket utbildas studenterna dessutom i naturvetenskap och samhällsvetenskap relaterat till förskolans verksamhet samt hur beprövad erfarenhet kan relateras till vetenskaplig grund både under högskoleutbildningen och i yrkeslivet.

Termin 5

Denna termin omfattar undervisning för ökad förståelse av jämställdhet, hållbar utveckling och vetenskapligt förhållningssätt, samt studenternas tredje period med verksamhetsförlagd utbildning. Vidare fördjupas utbildningen rörande kunskap om barn och barndom och blir denna termin specifikt riktad mot specialpedagogiska behov. Under den tredje VFU:n ges studenten möjlighet till ökad självständighet och förmåga att relatera tidigare kunskaper till undervisning, samspel och hållbar utveckling. Utbildningen omfattar även konflikthantering, samt studier av barns fysiska, psykologiska, sociala och ekonomiska villkor. Vidare omfattar undervisningen moment som syftar till att utveckla studenternas relation med barn och vårdnadshavare. De vetenskapliga metoder som studeras blir mer specificerade genom att exempelvis intervjuer med barn genomförs.

Termin 6

Under sjätte terminen ges den första kursen på avancerad nivå. Terminen inleds med utbildning om de mest centrala samverkansaktörerna, samt om de övergångar, överlämningar och samarbeten som förskolläraryrket inbegriper. Denna termin behandlas även vetenskapsteori, utbildningsvetenskaplig forskning, forskningsmetod och forskningsetik mer fördjupat. Genom undervisningen fördjupas akademiskt skrivande och vetenskaplig reflektion genom övning och tillämpning. Metaperspektiv på kunskaper, undervisning och ämnesstraditioner med relevans för förskolläraryrket studeras tillsammans med fördjupade, breddade och mer abstrakta resonemang om barns läsande, skrivande och matematiserande vilket behandlas i kurser på avancerad nivå.

Termin 7

Den avslutande terminen inleds med den fjärde och sista kursen med verksamhetsförlagd utbildning vilken ges på avancerad nivå. Genom utbildningen utvecklar studenterna här sin självständighet, yrkesskicklighet och förmåga att reflektera. Kunskap om olika barns förutsättningar tillämpas vid planering av olika aktiviteter för såväl mindre som större grupper av barn. Studenterna planerar och genomför under terminen ett utvecklingsarbete på vetenskaplig grund vilket relaterar till den pedagogiska praktiken. Studierna på avancerad nivå omfattar metaperspektiv rörande undervisning, utbildning, utvärdering och kvalitetsarbete, teman som problematiseras och relateras till olika traditioner och teorier. Under VFU-perioden läggs en stor tonvikt på frågor som rör omsorg, ansvar, ledarskap och självkänedom. Förskolläraryrket avslutas med en examensarbetskurs där kritisk läsning av vetenskaplig litteratur samt författande av ett självständigt arbete ingår.

Vetenskaplig grund i utbildningen

Som framgår av ovanstående beskrivning har utbildningen två huvudsakliga områden: förskolepedagogiskt område och utbildningsvetenskaplig kärna. Med dessa huvudområden antar programmet både ett utvecklings- och ett professionsperspektiv, vilka är vetenskapligt grundade. Genom utvecklingsperspektivet ges studenten möjlighet att reflektera kring sin roll, sin utveckling och sin framväxande yrkesidentitet. Genom professionsperspektivet kopplas vetenskapligt förhållningssätt och teoretisk kunskap till det kunnande som under utbildningen växer fram genom praktiska erfarenheter. Det stärker studentens yrkesidentitet, bland annat genom ett vetenskapligt grundat språk.

Ett vetenskapligt förankrat yrkesspråk är en förutsättning för att förskollärare ska kunna arbeta utifrån de styrdokument som reglerar yrket, då forskningsresultat ska användas på ett medvetet och systematiskt sätt. Förskolläraernas handlande, didaktiska val och reflektioner ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. För att förbereda studenterna för dessa förutsättningar är utbildningen upplagd så att studenten möter olika arbetssätt vilka möjliggör analys av den yrkesmässiga praktiken.

På en konkret nivå handlar det om att studenten kontinuerligt använder och reflekterar över vetenskapliga teorier och begrepp under utbildningen. Under första terminen handlar det om inledande reflektioner kring yrket ur ett övergripande utbildningshistoriskt perspektiv, medan det under den sista terminen handlar om att självständigt utveckla den pedagogiska verksamheten med utgångspunkt i relevant forskning.

Under utbildningen ges studenten kontinuerligt möjlighet att diskutera och sätta ord på sin verksamhet, sina reflektioner och sina erfarenheter. Detta sker i samtal och diskussioner med högskolans lärare, i studiegrupper med andra studenter och tillsammans med verksamma förskollärare på fältet. I dessa sammanhang stärks yrkesrollen och yrkesspråket, vilket underlättar möjligheten att diskutera verksamhet och forskning på ett analytiskt och väl underbyggt sätt.

Utbildningen är även forskningsanknuten via undervisningens innehåll. Dels sker det genom att forskningsaktiva lärare undervisar, dels genom att vetenskapliga publikationer knyts till kursernas litteraturlistor. I praktiken handlar det om att erbjuda en utbildning med undervisning som bidrar till att studenterna motiveras att läsa och diskutera vetenskapliga texter. För att tillgängliggöra vetenskaplig litteratur kan texter inledande delar förses med strukturerade läsanvisningar i syfte att underlätta förståelsen, behålla ett helhetsperspektiv i förhållande till samhälllig relevans samt att stimulera kritiskt tänkande. Därefter kan det följa en handledd vetenskaplig och kritisk diskussion kring inläst litteratur i seminarieform. Detta upplägg omfattas även av en progression som innebär att studenterna förväntas ta ett allt mer självständigt ansvar ju längre fram i utbildningen de befinner sig. Utbildningens innehåll och upplägg innebär att teoretiska studier varvas med praktiska undervisningsmoment under samtliga terminer.

Lärosätets organisation

I december år 2019 beslutade Högskolan Dalarnas styrelse att fastställa en ny strategi för organisationen. Implementeringen av strategin sker genom fem delprojekt under perioden 2020–2026. Övergripande handlar det om att bygga en organisation och struktur för ökat kollegialt inflytande och styrning. Arbetet med att implementera strategin har pågått under år 2021 och förväntas pågå ytterligare ett par år framåt.⁵

⁵ För uppdaterad information om status i det pågående arbetet med Högskolan Dalarnas omorganisation, vänligen kontakta Madeleine Michaëlsson (mmh@du.se; 023-77 87 40).

Institutionen för lärarutbildning kommer att ha det övergripande ansvaret för Förskolläraryrket (210 hp) vid Högskolan Dalarna. Vid institutionen leds arbetet av prefekt med stöd av proprefekter, avdelningschefer och kollegial beredning. Tillsammans arbetar de för utveckling och genomförande av den utbildning, forskning och samverkan som rör lärarutbildningsområdet.⁶ Institutionens högsta rådgivande organ är Institutionens ledningsråd (IL), vars syfte är att vara stöd inför prefekts beslut. IL kan även vara rådgivande till prefekt inför Rektors ledningsråd. Prefekten är ordförande och i IL ingår proprefekter med ansvar för forskning respektive utbildning, tre kollegiala ledamöter, avdelningschefer, studentrepresentant och doktorandrepresentant. Proprefekternas huvuduppgift är att stödja prefekten i att etablera och utveckla akademiska miljöer där forskningen stärks och eftertraktade utbildningar utvecklas samt att verka för en nära samverkan mellan utbildning och forskning.

Inom institutionen finns ett forskningsråd, ett utbildningsråd samt beredningsgrupper som tillsätts vid behov. Forskningsrådet består av fem forskningsaktiva professorer med primär anställning vid Högskolan Dalarna och rådet leds av proprefekt med ansvar för forskning. Utbildningsrådet leds av proprefekt med ansvar för utbildning och består av programansvariga, representanter från lärarutbildningskansliet, samt biträdande ämnesföreträdare för professionsspecifika delar av utbildningarna.

Det nuvarande förskolläraryrket leds av två programansvariga, en adjunkt och en lektor, vilka båda har yrkeserfarenhet från förskoleverksamhet. De programansvariga samordnar administration, undervisning och examination, samt ansvarar för att prefekts beslut genomförs på programnivå. Utgångspunkten för detta upplägg är att kombinationen med en adjunkt och en lektor ger goda förutsättningar för en utbildning som både utgår från beprövad erfarenhet och som ges på vetenskaplig grund.⁷ Det nya förskolläraryrket vid Högskolan Dalarna är grundat i en ny organisation som kännetecknas av en tydlig ansvarsfördelning med kollegial beredning.

Övrig information

Högskolan Dalarna har tidigare haft examenstillstånd för förskolläraryrket under åren 2011 till 2021. I samband med UKÄ:s utvärdering av kvaliteten på landets förskolläraryrket beslutades om indraget examenstillstånd, vilket innebär att ingen antagning av studenter har gjorts sedan hösten 2020, se beslut i bilaga A och bedömargruppens yttrande i bilaga B. Studenter som antogs till programmet fram till höstterminen 2020 går alljämt utbildningen och examineras kontinuerligt enligt tidigare utbildningsplan.

Sedan UKÄ:s beslut har Högskolan Dalarna inför föreliggande ansökan, dels utarbetat en ny utbildningsplan och nya kursplaner för samtliga kurser i det tilltänkta programmet, dels påbörjat en omfattande omorganisation. Eftersom båda processerna har varit genomgripande innebär det helt nya förutsättningar för det utbildningsprogram som denna ansökan avser, jämfört med det utbildningsprogram som är och var kopplat till det tidigare, nu indragna, examenstillståndet.

⁶ Rektors och verksamhetschefers delegationsordning vid Högskolan Dalarna, se bilaga 41.

⁷ För mer information om ansvar för säkring av examensmål och kvalitetsgranskningar av utbildningen se bedömningsområdet Utformning, genomförande och resultat.

Motivet till föreliggande examenrättsansökan bottnar i en analys angående:

- söktryck,
- uttalad brist på utbildade förskollärare i samtliga kommuner i Dalarnas län, samt i ett antal kommuner i Örebro, Västmanlands, Gävleborgs och Jämtlands län,
- uttalad brist på utbildade förskollärare på nationell nivå,
- tillgång till yrkeserfarna och forskande lärare,
- lämplig utbildningsmiljö för utbildningen vid Institutionen för lärarutbildning.

Efter att rektor och högskoleledning ställt sig positiva till inrättandet av ett nytt förskolläraryrkeprogram tillsattes en styrgrupp, en arbetsgrupp, samt en referensgrupp. Gruppernas sammansättning syftade till att åstadkomma en balans mellan lärarnas sammantagna vetenskapliga och professionsrelaterade kompetens. Vidare har ytterligare kompetens kopplats till arbetet i form av externa granskare. För en detaljerad presentation av styr-, arbets- och referensgruppen samt granskare, se bilaga C.

Arbetet med att ta fram den nya utbildningsplan som ligger till grund för ansökan var inledningsvis inriktat på följande tre områden:

- analys av UKÄ:s återkoppling på Högskolan Dalarnas åtgärdsredovisning,
- inventering av styrkor som kan kopplas till den tidigare förskolläraryrkeutbildningen,
- samt en inventering av förbättringsområden med utgångspunkt i genomförda värderingar och analyser.

Under arbetet med att skapa en ny utbildningsplan för denna ansökan har Högskolan Dalarna inventerat vilka delar av den tidigare utbildningsplanen och miljön kring förskolläraryrkeprogrammet som är värdefulla att bevara. I korthet handlar det om uppskattade undervisningsformer, ett småskaligt upplägg, välutvecklad samverkan med regionens förskolor och en professionsnära utbildning. Förändringar jämfört med det tidigare programmet ses framförallt den organisatoriska styrningen, men även i säkerställande av examensmålen, ökad akademisk kompetens i programmet, tydligare progression och länkning mot lärande- och examensmål, samt en ökad tydlighet gällande betydelsen av att studenten ska kunna tillämpa en vetenskaplig grund i den kommande yrkesrollen.

Redan under vårterminen 2020 inleddes även ett övergripande arbete vid Institutionen för lärarutbildning med särskild inriktning på konstruktiv länkning för att säkerställa måluppfyllelse av examensmålen i högskoleförordningen, vilket är en satsning som kom att intensifieras efter UKÄ:s beslut om indraget examenstillstånd för förskolläraryrkeprogrammet. Vid lärarutbildningsdagar, kollegieträffar och utvecklingsarbete rörande examinatorer roll, har kompetens- och kursutveckling initierats inom detta område. En särskild satsning på kompetensutveckling för det kollegium som är kopplat till förskolläraryrkeprogrammet har genomförts under vårterminen 2021; ett utvecklingsarbete som i huvudsak varit inriktat på säkerställande av examensmålen. Utbildningsrådet vid Institutionen för lärarutbildning har under denna period bedrivit ett målinriktat arbete i syfte att knyta utbildningen ännu starkare till den pågående forskningen och att koppla nya forskningssatsningar tydligare till utbildningens behov. Parallellt med arbetet för att utforma föreliggande ansökan har förskolläraryrkeprogrammets kollegium, studentrepresentanter, regionens huvudmän, samt institutionens ledningsråd fått kontinuerlig avrapportering från arbetsgruppen med möjlighet att ge återkoppling på arbetet.

Bedömningsområde: Förutsättningar

Personal (Lärarkompetens och lärarkapacitet)

Bedömningsgrund:

Antalet lärare och deras sammantagna kompetens (vetenskapliga/konstnärliga/ professionsrelaterade och pedagogiska) är adekvat och står i proportion till utbildningens volym innehåll och genomförande på kort och lång sikt.

Undervisande lärare i den föreslagna utbildningen

I det följande redovisas den personal som idag⁸ är aktuella för den föreslagna utbildningen. All personal som framhålls i redovisningen har relevant kompetens för utbildningens innehåll. Det innebär att personalen bedriver forskning mot förskolan eller mot andra områden relevanta för förskolläraryrket och/eller är förskollärare och har arbetat i förskoleverksamhet och/eller har erfarenhet av att undervisa i förskolläraryrket sedan tidigare. Personalkompetens på grundläggande och avancerad nivå presenteras i bilaga 40.

Av lärarna kommer vissa att göra merparten av sin undervisning inom förskolläraryrket medan andra kommer att undervisa i enstaka kurser. Inom samtliga kurser under utbildningen möter studenterna undervisande disputerade lärare. Ambitionen är att studenterna ska också möta seniora forskare i flertalet kurser – såväl på grund- som på avancerad nivå. Det sker dels med kortare utbildningsinslag, exempelvis föreläsningar med eller utan efterföljande seminarium. Dels sker det via mer omfattande undervisning, exempelvis genom ansvar för seminariegrupper eller handledning.

I det tilltänka förskolläraryrket kommer därför studenterna möta adjunkter, doktorander, lektorer och seniora forskare kontinuerligt genom hela utbildningen. De kursansvariga kommer att ha vetenskaplig kompetens och undervisar i den kurs de är ansvariga för. Vidare kommer det i varje kurs att finnas minst en lärare med förskolläraryrket alternativt lärarexamen mot förskola eller yngre år. Upplägget är tänkt att bilda ett vetenskapligt och ett professionsinriktat perspektiv tillvaratas i utformningen och genomförandet av varje kurs. Kursansvaret för kurser på avancerad nivå innehas av disputerade lärare och undervisande lärare är disputerade eller doktorander. För VFU på avancerad nivå knyts varje student till VFU-handledare som genomfört en kvalificerad vidareutbildning i handledarskap, en så kallad steg 2-utbildning.

Vetenskaplig kompetens

Förskolläraryrket vetenskapliga stomme utgörs av sex professorer, två docenter och tolv forskare. Av professorerna har tre professorer i pedagogiskt arbete, en i matematikdidaktik, en i svenska som andraspråk och en i svenska. En professor med inriktning förskoledidaktik kommer att utlysas under 2022 för planerat tillträde under läsåret 2023–2024. Under våren 2022 kommer en gästprofessor i pedagogiskt arbete med inriktning mot förskoledidaktik att anställas.⁹ De två docenterna har sina docenturer i pedagogik och i engelska. Av de sju doktorander som finns i bilaga 40 har fem sina avhandlingsprojekt kopplade direkt till verksamheten i förskolan.¹⁰ Vid Högskolan Dalarna bedrivs forskarutbildning i pedagogiskt arbete, vilket ger goda förutsättningar för att bygga en attraktiv och stark forskningsmiljö kring förskoledidaktik.

⁸ Februari 2022.

⁹ Gästprofessuren kommer att innehas av Mia Heikkilä som därför står med i personalpresentationen i bilaga 40.

¹⁰ De övriga två forskar mot förskoleklass eller grundskolans tidigare år.

Bland lärarna finns vetenskaplig kompetens med särskild relevans för förskolans verksamhet inom följande områden:

- barns lek,
- flerspråkighet i förskolan,
- hållbar utveckling i förskolan, jämställdhet i förskolan,
- konst och bild i förskoleverksamhet,
- matematikdidaktik i förskola,
- naturvetenskapernas didaktik i förskolan, relationer i förskolan,
- specialpedagogik mot förskolan,
- språk-, läs- och skrivutveckling i förskola och förskoleklass,
- undervisning med digitala verktyg i förskolan, undervisning och ledarskap i förskolan.

Därtill kommer forskningskompetens av mer generell relevans för lärarrutbildningsområdet, exempelvis inom utbildningshistoria, yrkesetik och verksamhetsutveckling av pedagogiska praktiker. Sammantaget innebär det att studenterna kontinuerligt under sin utbildning kommer att möta forskarutbildade lärare som beriver egen forskning.¹¹

Inom lärarkollegiet finns förutom personal med forskningskompetens 15 adjunkter som har erfarenhet av undervisning i förskolläraryrket. Adjunkterna arbetar nära disputerad personal och deltar i institutionens utbildningsvetenskapliga forskningsmiljö, genom forskningsgrupper, det högre seminariet och disputationer inom pedagogiskt arbete.

Professionsrelaterad kompetens

I den föreslagna personalgruppen för utbildningen finns 14 lärare som har förskolläraexamen eller lärarexamen mot förskola eller tidigare åldrar – en docent, tre disputerade, fem doktorander och fem adjunkter. Övriga lärare, utom en, har annan lärarexamen.

Inom lärokollegiet finns personal med mångårig erfarenhet från förskolläraryrket. Flera av lärarna har erfarenhet av att handleda studenter under VFU, arbete med utvecklings- och kvalitetsarbete inom förskolan, eller i projekt för Skolverket. Handledarna i den verksamhetsförlagda utbildningen är yrkeserfarna förskollärare som har genomgått handledarutbildning.¹²

Pedagogisk kompetens

Samtliga lärare i bilaga 40 har erfarenhet av undervisning inom högre utbildning och merparten har erfarenhet från undervisning i förskolläraryrket. Inom det lärarlag som planeras för undervisning i förskolläraryrket har merparten högskolepedagogisk utbildning. Den grundläggande behörighetsgivande utbildningen omfattar teoretiska perspektiv på undervisning och lärande, pedagogiska undervisningstraditioner, studentaktiverande undervisningsformer och samverkan med studenterna, undervisningens länkning, utbildning för hållbar utveckling samt bedömning och utvärdering av undervisning. I kollegiet finns även mentorskompetens vilket innebär ett bemyndigande att handleda universitetslärare i syfte att bidra till deras professionella utveckling.

¹¹ Forskning med relevans för den föreslagna utbildning presenteras under bedömningsområdet Utbildningsmiljö.

¹² En utförlig beskrivning av den verksamhetsförlagda utbildningen sker under bedömningsområdet Utbildningsmiljö.

Kompetensplanering

Institutionen för lärarutbildning genomför årligen en kompetensanalys i förhållande till den planerade verksamheten. Som underlag för analysen görs en inventering av institutionens utbildning, forskning och samverkan. Redovisningarna omfattar exempelvis antal anställda per tjänstekategori, förväntade pensionsavgångar och befordringar. Samråd sker med andra institutioner som medverkar i lärarutbildningsområdet för att åstadkomma en samlad bild av kompetensbehovet på kort och lång sikt i förhållande till planerad utbildningsverksamhet.

Det är denna kompetensanalys som ligger bakom planen att utlysa en professur 2022 med inriktning förskolepedagogik, liksom de strategiska satsningar i form av meriteringstjänster som inrättades för perioden 2020–2021 för att ytterligare utveckla den vetenskapliga miljön i anslutning till lärarutbildningarna. Meriteringstjänsterna vände sig till disputerad, tillsvidareanställd personal för att möjliggöra kompetensutveckling om minst 40 procent och undervisning alternativt kursutveckling om minst 40 procent. Fem lektorer erhöll meriteringsuppdrag med inriktning mot förskoledidaktik.

Kompetensutveckling

Undervisande lärare har fem procent av sin arbetstid vikt för kompetensutveckling genom sitt lokala arbetstidsavtal. Utöver det kan tid frigöras för kompetensutveckling på flera olika sätt, exempelvis genom att söka interna medel för forskningsprojekt, för att skriva externa ansökningar, expenser, samt genom ansökningar till Skolforskningsfonden.¹³

Högskolan Dalarna erbjuder goda möjligheter till pedagogisk kompetensutveckling med stöd av *Nästa Generations Lärandecentrum* (NGLC), som bland annat ansvarar för den behörighetsgivande högskolepedagogiska grund- och vidareutbildningen. Dessutom finns möjligheter internt för att exempelvis möjliggöra deltagande i handledarutbildning eller medverkan i internationaliserings-sammanhang. Det görs även kontinuerliga satsningar för att möjliggöra forskningsförberedande studier för adjunkter.

På kollegial, gemensam nivå erbjuds kontinuerligt kompetensutvecklande diskussioner och aktiviteter, såväl genom programmöten som ämnesmöten och vid institutionen genomförs särskilda institutionsdagar varje termin som behandlar frågor som rör lärarutbildningarna nationellt och internationellt. Den senaste institutionsdagen genomfördes i februari 2022 leddes av professor emerita Rachel Lotan, Stanford University. Vid detta tillfälle diskuterades samverkan, arbetsintegrerad lärarutbildning och erfarenheter från Sverige respektive USA.

Förskolläraryrkeprogrammets lärare möts en gång i månaden, och då behandlas frågor av vikt för utbildningen, exempelvis studenternas akademiska skrivande, pedagogiska modeller och digitala utmaningar. På ämnesmöten, exempelvis i pedagogiskt arbete, presenteras forskning som pågår inom ämnet och dess eventuella implikationer för utbildningen.

Inför varje verksamhetsår planeras kompetensutvecklingsprojekt, vilka syftar till att utveckla undervisningen eller examinationen inom vissa delar av utbildningen eller att förtydliga progressionen mot examensmålen i utbildningens olika delar som exempel. Det kan handla om att stärka lärarkompetensen inom för utbildningen angelägna områden, exempelvis hållbar utveckling eller jämställdhet.

Förutom arbete i förskolläraryrkeprogrammet arbetar personalen delvis i andra läraryrkeprogram och till viss del även vid andra institutioner. De bedriver forskning, genomför olika uppdragsutbildningar och deltar i olika externa satsningar som exempelvis Skolverkets satsning Samverkan för bästa skola. Variationen av olika arbetsuppgifter bidrar till kompetensutveckling, både individuellt och kollegialt.

¹³ Skolforskningsfonden presenteras under bedömningsområdet Arbetsliv och samverkan.

Personal i proportion till utbildningens volym

I bilaga 42 presenteras en preliminär budget för det tilltänkta förskolläraryrket. Budgeten visar att behovet av personaltimmar ökar för varje termin och att det kommer att krävas cirka 8 600 undervisningstimmar per termin när hela programmet är igång, höstterminen 2026. Varje heltidstjänst utgör cirka 850 timmar per termin. Antalet lärare beräknas vara i proportion till ett förskolläraryrke med en antagning om 50 studenter per termin.

Bedömningsområde: Förutsättningar

Utbildningsmiljön

Bedömningsgrund:

Det finns en för utbildningen vetenskaplig/konstnärlig och professionsinriktad miljö och verksamheten bedrivs så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning.

Vetenskaplig miljö

Följande avsnitt kommer att belysa den förskolespecifika forskningsmiljön vid Högskolan Dalarna. Vidare presenteras den omgärdande vetenskapliga miljön, vilken har stor betydelse för förskolläraryrket. Även forskning vid andra institutioner med relevans för förskolläraryrket, samt forskarskolor och nätverk kommer att lyftas fram.

Forskare med specifikt intresse för förskolan samverkar i den kollegiala mötesplatsen och forskningsgruppen Förskoledidaktik. Som tidigare nämnts finns för närvarande fem doktorander i pedagogiskt arbete som genomför sina avhandlingsprojekt med koppling mot förskola. Forskningsgruppen Förskoledidaktik är en viktig mötesplats för denna grupp, såväl som för adjunkter verksamma inom förskoleprogrammet. Gruppen leds för närvarande av biträdande professor Mia Heikkilä och cirka tio forskare, fem doktorander och lika många adjunkter kan sägas utgöra dess kärna. Vid gruppens träffar, som sker ungefär en gång i månaden, diskuteras texter och forskningsprojekt. Aktuell forskning mot förskolan presenteras både av gruppens egna och externa forskare. Även andra ämnen av intresse för förskoleforskare, som exempelvis metodfrågor och etiska frågor relaterat till forskning med, för och om barn, behandlas i forskningsgruppen Förskoledidaktik. Under de senaste fem åren har de till forskningsgruppen knutna forskarna publicerat böcker, rapporter och artiklar i både nationella och internationella tidskrifter. Vidare har sex doktorsavhandlingar med koppling till förskolans praktik publicerats av lärare vid institutionen.

I den vetenskapliga miljön med inriktning mot förskola finns två externt finansierade projekt. Professor Tarja Alatalo bedriver det VR-finansierade projektet *Förskoleklassen – en möjlig arena för läs- och skrivutvecklande undervisning inom olika ämnesområden*. Projektet är tänkt att bidra med ny kunskap och förståelse för läs- och skrivutvecklande undervisning som är betydelsefull för lärare i förskoleklass, för förskolläraryrket och lärarutbildningen, samt för fortbildning av lärare, speciallärare och specialpedagoger. Vidare finns projektet *Ekocertifierade förskolors betydelse för barns lärande för hållbarhet: En studie av holistiska effekter av förskoleutbildning för hållbarhet*, även det finansierat av Vetenskapsrådet. Detta leds av lektor Farhana Borg.

Via projektet *Modersmål, minoriteter och språklig heterogenitet*, som är förlagt till Stockholms universitet, är professor Åsa Wedin samt professor Boglárka Straszer vid Högskolan Dalarna engagerade i studier av undervisningsformer och praktiker i förskola och skola. Projektet är finansierat av Skolforskningsinstitutet.

Vidare finns projekt med intern finansiering, exempelvis med fokus på:

- barns lek med fokus på nyanlända,
- digital teknik i förskolan,
- förskolläraryrket i förändring.
- föräldrasamverkan i förskolan med fokus på nyanlända,
- konst och bild i förskoleverksamhet,
- ledarskap och relationer i förskolan,
- specialpedagogisk handledning i förskolan, samt
- undervisning, fostran, lärande.

Vid Institutionen för lärarutbildning finns ytterligare tio forskningsgrupper av betydelse för förskolläroprogrammet. Dessa fungerar som kollegiala mötesplatser för institutionens forskare och lärare, samt för personal med lärarprofessionsinriktade uppdrag vid lärosätets övriga institutioner. Grupperna är tematiskt indelade enligt följande:

- bilddidaktik,
- idrottsdidaktik,
- läs- och skrivdidaktik,
- matematikdidaktik,
- NO och teknikdidaktik,
- pedagogiskt ledarskap,
- samverkan,
- SO-didaktik,
- utbildningshistoria, och
- yrkesdidaktik.

Flera forskare som undervisar i förskolläroprogrammet är knutna till någon av dessa forskningsgrupper. Inom grupperna finns kompetens och projekt som exempelvis rör genus ur ett utbildningshistoriskt perspektiv, yngre barns matematik, naturvetenskap i förskolan, yrkesetik, kroppsligt lärande, samt läsning i förskola och förskoleklass.

Vid Institutionen för språk, litteratur och lärande (ISLL) finns bland andra forskningsmiljöerna Litteratur, identitet och transkulturalitet, Mångfald i utbildningssammanhang och Språkdidaktik. Inom dessa bedrivs forskning med relevans för förskolan och några av de forskare som är knutna till den förskoledidaktiska forskningsgruppen deltar i grupperna vid ISLL.

Övergripande leds forskningen vid Institutionen för lärarutbildning av proprefekten för forskning. Som tidigare nämnts finns även ett forskningsråd för lärarprofessionsspecifik forskning bestående av professorer vid Institutionen för lärarutbildning, samt representanter från andra institutioner involverade i lärarutbildningsområdet. Ytterst ansvarig för lärarutbildningarna och den professions-specifika forskning som ska utgöra den vetenskapliga grunden för dessa utbildningar är prefekten vid Institutionen för lärarutbildning.

För samtliga forskare med intresse för lärarprofessionsinriktad forskning finns vid lärosätet en mötesplats i form av det högre Utbildningsvetenskapliga seminariet. Det fungerar som en sammanhållande länk mellan forskare från olika institutionstillhörigheter och forskningsinriktningar. Seminariet organiseras av en grupp bestående av en representant från varje institution där lärarutbildning bedrivs, vanligen av en professor med didaktisk inriktning. Det Utbildningsvetenskapliga seminariet fungerar som en plattform för initierade vetenskapliga samtal om forskning med relevans för lärarutbildningarnas professionsspecifika delar och har en fast seminarietid varannan vecka. Vanligen bevistas seminariet av mellan 15 och 20 deltagare. De forskare och doktorander som ser förskolan som sitt forskningsfält verkar både vid det högre utbildningsvetenskapliga seminariet och inom den förskoledidaktiska forskningsgruppen, samt vid intresse i övriga forskningsgrupper.

Vid Institutionen för lärarutbildning erbjuds forskarutbildning i pedagogiskt arbete. Den är inriktad på kunskap om den pedagogiska yrkespraktiken och dess förutsättningar, på alla utbildningsnivåer. Professionsnära forskning är utmärkande för forskarutbildningsämnet i bemärkelsen att forskningen vanligen bedrivs i nära anslutning till en pedagogisk praktik. De doktorander som tidigare nämnts i texten är antagna till denna utbildning. Vid början av vårterminen 2022 var 23 doktorander antagna och de utgör en viktig del av miljön.

Samverkan med andra forskare och lärosäten både nationellt och internationellt är en betydelsefull del i den vetenskapliga miljön. Flera av institutionens forskare är aktiva i olika forskningsnätverk, exempelvis Mötesplats för förskoleforskare, Nordic Teacher Educator Development, Nordic Early Literacy Education, Resursstarka barn i Norden via Nordplus, Nordic network for teacher education cooperation on the topic of improving competences in sustainable development och Utbildnings-historiska nätverket.

Forskare vid Institutionen för lärarutbildning har under ett par decennier medverkat i en rad forskarskolor som involverat ett flertal lärosäten där följande kan nämnas:

- Historiska Medier,
- Nationella forskarskolan i pedagogiskt arbete,
- Skolnära,
- Skolnära: värdegrund, mångfald och religion,
- Teknikburna kunskapsprocesser, samt
- Utforskande lärprocesser och literacy: förskolebarns lärande i språk, matematik och naturvetenskap

Dessa forskarskolor har bidragit till att institutionen idag har starka nationella forskarnätverk. Inom forskarskolornas ram har internationella kontakter knutits med betydelse för miljön kring förskolläraryrket. I samarbete med Högskolan i Kristianstad, Mälardalens högskola och Stockholms universitet bedrivs idag forskarskolan ”Researching Practice-Based Mathematics Teacher Education” (ReMath) och i samarbete med Gymnastik- och idrottshögskolan, Örebro universitet, Malmö universitet, Göteborgs universitet, Karlstads universitet, Linnéuniversitetet och Uppsala universitet bedrivs forskarskolan Forskarskola i idrottsdidaktik för lärarutbildare, båda finansierade av Vetenskapsrådet.

Institutionens forskare har i samverkan med andra forskare med intresse för lärarutbildning dessutom varit drivande i att utveckla Nordic Research School in Teacher Education Relevant Research (NorTED). Syftet med NorTED är att stärka forskarutbildning och forskning inom områden med relevans för lärarutbildning i en nordisk kontext. Institutionen för lärarutbildning har under två år haft värdskapet för NorTED och har fått förtroendet att leda arbetet i ytterligare två år. En viktig del i detta arbete är att möjliggöra möten mellan forskarstuderande och forskare från olika lärosäten i de nordiska länderna.

Samverkan genom nätverk och forskarskolor bidrar till att lärosätets lärare håller sig uppdaterade med aktuella frågor som rör lärarutbildning och aktuell forskning, såväl nationellt som internationellt. För att underlätta möjligheten att ta del av och att kommunicera forskningsresultat finns det dessutom goda förutsättningar internt att erhålla stöd för att delta vid nationella och internationella konferenser.

Sedan år 2018 är Högskolan Dalarna värd för tidskriften *Utbildning & Lärande*. Ett uttalat syfte med tidskriften är att bidra till ökad professionsutveckling för blivande och verksamma lärare samt för andra yrkesgrupper med nära anknytning till utbildning. De tänkta läsarna är verksamma forskare och lärare i skilda skolformer, yrkesverksamma i professionsorienterade utbildningsverksamheter, samt studerande vid högskolor och universitet. Tidskriften *Utbildning och lärande* är peer-reviewed med open access.

Beskrivningarna ovan är tänkt som en övergripande skiss för forskningsmiljön som helhet. Den planerade förskolläraryrket vilar i sin utformning i första hand på den förskolespecifika forskningen men den bredare vetenskapliga miljön vid Institutionen för lärarutbildning och vid högskolan i sin helhet är avgörande för både en bredd och ett djup i utbildningen till ett läraryrke.

Professionsinriktad miljö

Den professionsinriktade miljö som förskollärarstudenterna möter grundas på en bred erfarenhet bland personalen av det yrke som studenterna utbildar sig för. Majoriteten av de undervisande lärarna i utbildningen har en lärarexamen och ett flertal har en förskolläraryrkesutbildning.¹⁴ Många har dessutom en lång erfarenhet av yrket. Förutom den gedigna erfarenheten av yrket i lärarkåren möter studenterna verksamma förskollärare under sin utbildning. Det sker både under studenternas VFU och vid så kallade parlärarskap där verksamma högskolelärare och förskollärare planerar och genomför undervisning för studenterna tillsammans.

I den planerade utbildningen kommer studenterna tidigt att möta barn och personal inom förskolans verksamhet. VFU ger god förberedelse inför arbetslivet då studenten ges möjlighet att under kompetent och engagerad handledning utveckla sin professionella förmåga i autentisk förskolemiljö. Den verksamhetsförlagda utbildningen planeras, genomförs och utvecklas i nära samverkan med kommuner och förskolor i region Dalarna. Under utbildningen knyts studenten till ett partnerområde, en partnerförskola och en VFU-handledare. I samarbetet med partnerförskolor ingår distribution av VFU-kursens centrala litteratur till partnerförskolan, vilket innebär att VFU-handledarna kan läsa samma litteratur som studenterna och därigenom kan hålla sig uppdaterade med forskningsfältet.

VFU-kurserna bidrar till att studenten från början får en inblick i förskolläraryrkets förutsättningar. Undervisningen sker i en etablerad och välutvecklad samverkan med förskolorna och leds omväxlande av högskolans lärare och förskolornas VFU-handledare. Utbildningen är upplagd med en tydlig progression, där de inledande VFU-kurserna är på grundläggande nivå och den avslutande är på avancerad nivå.

Vid lärarutbildningarnas kansli finns VFU-samordnare som ansvarar för fortlöpande kontakt med och information till rektorer, koordinators och VFU-handledare på den verksamhetsförlagda utbildningsplatsen. VFU-samordnarna ombesörjer även att information om fördelning av ansvar under VFU är tydlig för studenter, handledare och lärare. Lärarutbildningskansliet har två representanter i institutionens utbildningsråd och kan där mot bakgrund av sin kontinuerliga kontakt med yrkespraktiken bidra med kunskap som kan säkerställa att en professionsinriktad utbildningsmiljö utvecklas och hålls vid liv.

Sammanhållna akademiska miljöer

Högskolan Dalarnas organisation innebär att det finns två prorektorater vid Institutionen för lärarutbildning, den ena med ansvar för forskning och den andra med ansvar för utbildning. De har ett gemensamt och uttalat ansvar för att levandegöra idén om en stark koppling mellan forskning och utbildning i syfte att stödja rektorerna att etablera och utveckla sammanhållna akademiska miljöer inom respektive institution i enlighet med högskolans strategi. En utgångspunkt i arbetet är att tanken om att integrera forskning och utbildning ständigt behöver bevaras och bevakas i en föränderlig högskolesektor. Nedan följer en beskrivning och vidare analys av hur sambandet mellan forskning och utbildning kommer till uttryck i verksamheten.

Förskolläraryrket är en profession i förändring, påverkat av både historiska traditioner och modern utbildningspolitik. De studenter som utbildas behöver ges goda förutsättningar för att kunna anpassa sig till, såväl som kritiskt reflektera över, vad som influerar och påverkar förskolans verksamhet och förskolläraryrket. Den vetenskapliga och professionsinriktade miljön som beskrivits ovan ger goda förutsättningar för att kopplingen mellan vetenskaplig grund, profession och utbildning förvaltas och utvecklas i förskolläraryrket.

¹⁴ För en detaljerad översikt av yrkesexamen se bilaga 40.

Vid Institutionen för lärarutbildning finns ett kollegium med undervisande forskare och forskande lärare. Studenterna möter dessa i en rad sammanhang såsom föreläsningar, litteraturseminarier, VFU-seminarier, workshops, handledning och vid examination. Miljöns lärare undervisar och diskuterar sin forskning med studenterna, såväl publicerade resultat som pågående forskning, vid föreläsningar och seminarier under hela utbildningen. Doktorander föreläser om sina pågående projekt och disputationer läggs in i förskolläraryrket schema i kurser där innehållet är aktuellt. Studenterna ges möjlighet att ta del av lärarnas publikationer och att diskutera dessa med olika utgångspunkter, exempelvis resultat, metod eller design. Adjunkter deltar i forskningsgrupperna och kan på så sätt ta del av pågående forskning, delta i samtal och bidra med erfarenheter, vilket borgar för en utbildning med ett brett inflöde av kunskap. Sammantaget ger det som beskrivits här goda förutsättningar för en tydlig koppling mellan forskning och undervisning.

Genom att forskning och utbildning integreras i en professionsinriktad miljö kan studenternas lärande kopplas till yrkesutövningen. Utbildningens arbetsformer innebär regelbundna kontakter med professionella miljöer i syfte att skapa förståelse för hur förskolan är utformad i relation till vetenskapliga rön och traditioner. På så sätt kan teoretisk förståelse integreras med erfarenheter från en autentisk miljö. Det innebär vidare att samtal om forskningsrön och forskningsbehov kan diskuteras och knyts till de frågor som väcks när studenten möter förskolebarn och verksamma förskollärare. Högskolan Dalarnas handledarutbildning för förskollärare som medverkar i VFU, samt fortbildning av handledare, sker i nära samarbete med forskare. Det innebär att diskussionen om förhållandet mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet hålls levande i de olika verksamheter som studenterna möter under utbildningstiden. Att VFU-handledarna ges tillgång till samma litteratur som studenterna stärker kopplingen mellan den kunskap som utvecklas genom forskning i akademien och den beprövade erfarenhet som uppkommer i den verksamhetsförlagda delen av utbildningen.

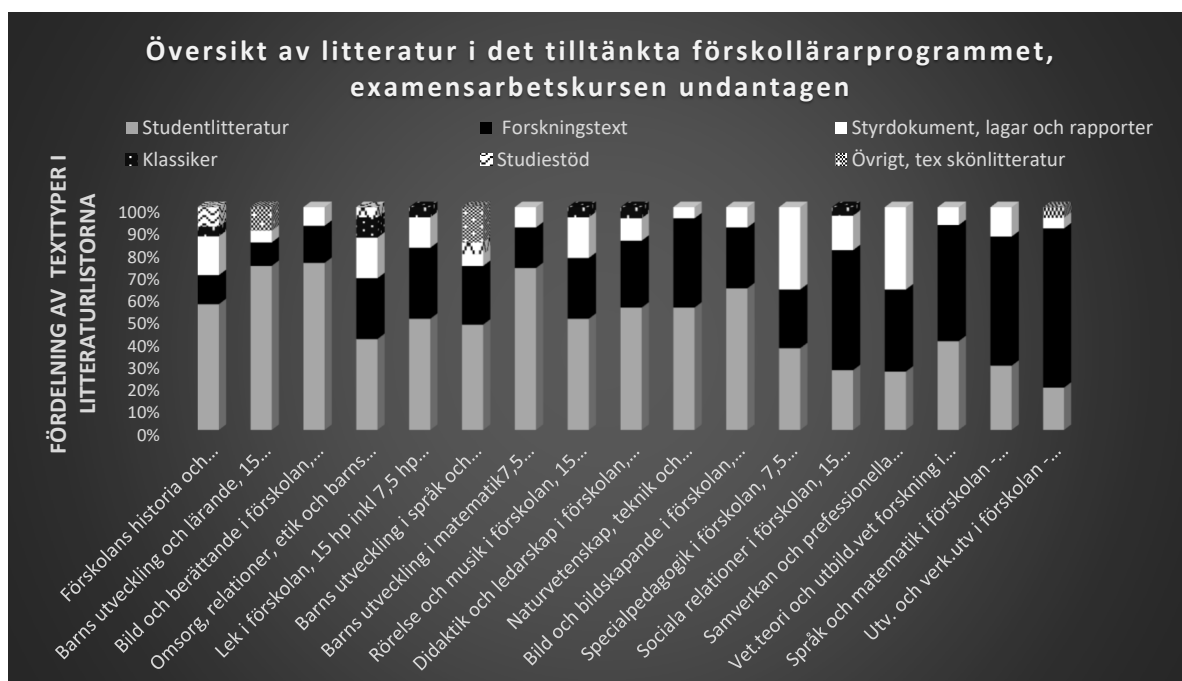
Utbildningens arbetsformer bidrar till att studenterna redan från start ges möjlighet att utveckla ett vetenskapligt förhållningssätt genom att beskriva, analysera och diskutera litteratur, söka litteratur, formulera frågor, samt diskutera kunskap med andra studenter och utbildningens lärare. Studenter uppmanas att delta i öppna seminarier, symposier och föreläsningar, samt vid disputationer. Lärarna i utbildningen informerar kontinuerligt studenterna om forskningsinriktade aktiviteter och välkomnar dem att delta. Vid Institutionen för lärarutbildning görs en rad satsningar för att bidra till att studenten förbereds för forskning i nära samverkan med verksamma lärare, såväl inom respektive utbildningsprogram som vid arrangemang som erbjuds vid sidan av utbildningen. Det handlar exempelvis om att studenten bjuds in till samverkansseminarier, senast på temat *I vetenskapens värld*, där forskare föreläser och diskuterar med regionens lärare och lärosätets studenter.

Från år 2020 arbetar Högskolan Dalarna för utökat erfarenhetsutbyte med Universitetet i Tromsø. Ett liknande utbyte har också inletts med Stanford University vårterminen 2022 i syfte att utveckla integreringen av forskning, utbildning och samverkan med det omgivande samhället. Konkret handlar det exempelvis om att planera ett nytt kurspaket för examensarbetet i Högskolan Dalarnas arbetsintegrerade lärarutbildningar inför 2022. Det är tänkt att studenter, forskare och lärare ska mötas tidigt under kursen för att diskutera möjliga utvärderings-, utvecklings- och forskningsområden. Genom examensarbetet ska studenten erbjudas täta kontakter med regionens skolor och utbildningen med ett ökat fokus på aktionsforskning och lärares gemensamma ansvar för utvecklingsområden. Kursen avslutas med konferensen Dalatorget, där forskare, studenter och lärare presenterar sina arbeten och där det omgivande samhället bjuds in att ta del av föreläsningar, seminarier och presentationer. Syftet med Dalatorget är att skapa dialogytor mellan alla som är intresserade av lärarutbildning, exempelvis skolor och skolhuvudmän, föreningar, näringsliv, myndigheter och organisationer. Initiativet kommer att utvärderas, utvecklas och anpassas till lämpliga delar av lärarutbildningsområdet vid Högskolan Dalarna och där kommer den planerade förskolläraryrket utbildningen att ingå.

Litteratur

När litteraturlistor sammanställs inför respektive kurs i utbildningsprogrammet finns det riktlinjer för att säkra att studenterna i utbildningen möter forskning i denna form.¹⁵ Det innebär att kurslitteratur av olika karaktär ska finnas representerad i litteraturlistan, både specifik läromedelslitteratur och primära forskningstexter som exempelvis vetenskapliga artiklar och avhandlingar, nationella såväl som internationella. Diagrammet nedan visar hur andelen forskningstexter är tänkt att öka genom programmet men även hur forskningstexter, läromedelslitteratur, klassiker inom det pedagogiska fältet och exempelvis skönlitteratur blandas med styrdokument, lagtexter och rapporter av olika slag.

Diagram 1. Litteraturöversikt



Läsning av klassisk forskningslitteratur och samtida forskning syftar till att studenten blir väl förtrogen dels med rådande kunskapsläge inom relevanta områden, dels om tidigare forskning som har varit avgörande för utvecklingen inom fältet. I anslutning till läsningen uppmanas studenterna att formulera frågor samt finna och bedöma källor. Genom utbildningen ges studenten därmed möjlighet att tillägna sig den kunskap som krävs för ett kritiskt, praktiskt och konstruktivt förhållningssätt i relation till en profession i förändring. På en konkret nivå kan det handla om att studenten sätter aktuella frågor i en historisk kontext, exempelvis om förskolans eller förskolläraryrket villkor i relation till samhällliga processer. Sammantaget utbildas studenten i att hantera frågeställningar från flera perspektiv, vilket ger en god grund för livslångt lärande och en anpassningsförmåga som vilar på vetenskaplig grund i yrkeslivet.

¹⁵ För en beskrivning av hur litteraturlistor fastställs, se bedömningsområdet Utformning, genomförande och resultat, avsnittet Styrdokument.

Bedömningsområde: Förutsättningar

Resurser

Bedömningsgrunder:

Det finns tillgång till en stabil och ändamålsenlig infrastruktur.

De tillgängliga resurserna utnyttjas effektivt för att hålla en hög kvalitet i verksamheten.

Tillgänglig infrastruktur vid Högskolan Dalarna

Undervisningen kommer i huvudsak att förläggas vid Campus Falun vid Högskolan Dalarna. Vid Campus Falun finns föreläsningssalar, seminarierum, sammanträdesrum och datorsalar som kan bokas och nyttjas av förskolläraryrket. Samtliga undervisningslokaler är utrustade med projektor och flera har ljudanläggning, stationär dator och möjlighet till tvåvägskommunikation under föreläsning. Vidare finns ett antal rum, så kallade hybridsalar, i vilka det är möjligt att delta i möte eller undervisning såväl på plats som digitalt samtidigt. Det finns även studierum och grupprum med dator och TV-skärm som kan bokas av studenterna. Många undervisningssalar har möjlighet till flexibel möblering samt ämnesmässigt anpassad utrustning för att underlätta för lärare att använda sig av aktiva undervisningsformer. Lokalerna är anpassade för att kunna användas till det breda utbud av arbetsformer som används i förskolläraryrket. Det innebär att förskolläraryrket använder anpassade salar exempelvis för bild, rörelse, keramik, drama, musik samt verkstad för slöjd och liknande arbeten.

Anställda, studenter och övriga verksamma kan kontakta helpdesk i anslutning till receptionen för att få hjälp med passerkort, parkeringstillstånd, användarkonto och uppkoppling mot högskolans trådlösa nätverk. Genom supportfunktionen erbjuds både pedagogisk och teknisk hjälp för studiemiljön via e-post, telefon eller supportcafé. Supportcaféet är bemannat via Zoom måndagar till torsdagar klockan 8.00 till 22.00, samt fredagar klockan 8.00 till 14.00.

Studenterna erbjuds en rad digitala verktyg under sin studietid vid Högskolan Dalarna, bland annat lärplattformen Learn där all central information om utbildningen finns samlad: kursplaner, litteraturlistor, kurshandböcker, deltagarlistor, lärarlistor, scheman samt länkar till olika studiematerial. Även inlämningsytor och diskussionsforum organiseras via Learn. För samtal, seminarier och föreläsningar används verktyget Zoom och för direktsända föreläsningar via nätet finns det en vide chatt med möjlighet till nätbaserad kommunikation mellan exempelvis student och föreläsare. Vid Högskolan Dalarna pågår kontinuerligt utveckling av flexibla lärmiljöer, såväl fysiskt som digitalt vilket gör att vissa undervisningsmoment kan ske online med bibehållen kvalitet. Campus Falun har genomgått upprustningar de senaste åren, har nyrenoverade och väl fungerande lokaler med ändamålsenlig teknik.

Högskolan Dalarna har bibliotek i både Falun och Borlänge med samlingar av tryckta och elektroniska resurser. Biblioteken erbjuder undervisning och handledning utifrån studenters behov av informationsförsörjning. Undervisningen planeras tillsammans med kursansvariga och lärare i syfte att erbjuda goda förutsättningar för studenterna att nå sina lärandemål på ett så effektivt sätt som möjligt. Handledningen i informationssökning ges av bibliotekarier med god kompetens i referenshantering och omfattande kunskap rörande systematiska sökningar i vetenskapliga databaser. Biblioteken erbjuder öppna kurser, workshops, studieverkstad och informationsträffar med olika teman i syfte att tillgängliggöra resurserna på bästa sätt för studenterna. För studenter med läsnedsättning finns talböcker via Legimus, Tortalk, samt från inläsningstjänst att tillgå via biblioteket. Studenter har möjlighet att skriva ut och kopiera på högskolans skrivare och kopiatorer.

Under förskolläraryrket introduceras studenten på ett strukturerat sätt till bibliotekets resurser under första terminen, bland annat genom att personal från biblioteket introducerar studenterna i sökning av vetenskapliga artiklar i databaser. Samverkan mellan förskolläraryrket och bibliotekarie sker under hela utbildningen i syfte att nå samsyn med avseende på lämpliga strategier för informationssökning.

Högskolan Dalarna erbjuder även andra stödfunktioner såsom språkstödet, studieverkstaden, studenthälsan och studie- och karriärvägledningen. Språkstödet erbjuder bokad handledning för hjälp med att utveckla en god skriftlig förmåga på svenska och engelska. Studieverkstaden arrangerar öppna aktiviteter för att hjälpa studenten att förbättra sin studieteknik, samt ger rådgivning som syftar till att studenter ska klara av sina studier och nå bra studieresultat, oavsett bakgrund och förutsättningar. Studenthälsan består av kuratorer, studentpräst och samordnare för studenter med funktionsnedsättning. Studie- och karriärvägledningen erbjuder studenter allmän och enskild studievägledning samt internationell vägledning för utbytesstudier eller praktik utomlands.

Högskolan Dalarnas verksamhetsstöd ger således administrativ service åt studenter, institutioner och styrelse. Verksamhetsstödet leds av högskoledirektör som svarar till rektor för högskolans administration och ekonomi samt den gemensamma förvaltningsorganisationen. Verksamhetsstödet styrs av att högskolans som statlig myndighet ska säkerställa rättssäkerhet, insyn och ett effektivt resursutnyttjande. Verksamhetsstödet består av:

- Avdelningen för studentservice och utbildningsadministration,
- Avdelningen för ekonomi och upphandling,
- Avdelningen för fastighets- och campusplanering,
- Avdelningen för IT och digital infrastruktur,
- Avdelningen för kommunikation,
- Avdelningen för HR,
- Biblioteket,
- Rektors kansli, och
- Utbildnings- och forskningskansliet.

Verksamhetsstödet är ett stöd för planering, beredning, kvalitetskontroll och uppföljning, samt för att samordna och förenkla administrationen. Verksamhetsstödet utveckling och resultat följs upp och redovisas främst i anslutning till årsredovisningsarbetet, vilket leder till vidare analys och förslag till förbättring och utveckling.

Bedömningsområde: Utformning, genomförande, resultat

Styrdokument (Utbildningsplan och kursplaner)

Bedömningsgrund:

Det finns utbildningsplan och kursplaner för hela utbildningen.

Utbildningsplan, kursplaner och litteraturlistor

Utbildningsplan (bilaga 1), kursplaner (bilaga 2–19), och preliminära litteraturlistor, (bilaga 20–37), är framtagna och skrivna enligt de mallar, regelverk och instruktioner som används vid Högskolan Dalarna. Mallarna är utformade för att styrdokumentet ska uppfylla de krav som finns enligt högskoleförordningen och Högskolan Dalarnas riktlinjer. Utbildningsplan och samtliga kursplaner som presenteras i detta avsnitt föreligger i färdig, men inte beslutad form.

Tabell 2. Bilageförteckning för kursplaner och litteraturlistor

Kurs	Kursplan, bilaga	Litteraturlista, bilaga
Förskolans historia och samhällsuppdrag	2	20
Barns utveckling och lärande	3	21
Bild och berättande i förskolan	4	22
Omsorg, relationer, etik och barns rättigheter i förskolan	5	23
Lek i förskolan*	6	24
Barns utveckling och lärande i språk och kommunikation	7	25
Barns utveckling och lärande i matematik	8	26
Rörelse och musik i förskolan	9	27
Didaktik och ledarskap i förskolan*	10	28
Naturvetenskap, teknik och hållbar utveckling i förskolan	11	29
Bild och bildskapande i förskolan	12	30
Specialpedagogik i förskolan	13	31
Sociala relationer i förskolan*	14	32
Samverkan och professionella samtal i förskolläraryrket	15	33
Vetenskapsteori och utbildningsvetenskaplig forskning i förskolläraryrket	16	34
Språk och matematik i förskolan – avancerad nivå	17	35
Utvärdering och verksamhetsutveckling i förskolan – avancerad nivå*	18	36
Examensarbete för förskollärarexamen	19	37

Anm. Kurser försedda med asterisk omfattar 7,5 hp VFU.

Kvalitetssäkring av styrdokument

Utbildnings- och forskningsnämnden (UFN) har det övergripande kvalitetsansvaret för kurs- och utbildningsplaner vid Högskolan Dalarna.¹⁶ Kursplaner och utbildningsplaner bereds i en och samma process inom respektive institution och fastställs av prefekt efter hörande med institutionsledningsrådet (IL). Vid Institutionen för lärarutbildning finns en Beredningsgrupp för kurs- och utbildningsplaner (BKU). I BKU ingår tre sakkunniga och erfarna lärare representerande olika utbildningar inom institutionen, en studentrepresentant, samt en representant för utbildningsstödet.

Processen med att utarbeta en ny eller revidera befintlig utbildningsplan sker på uppdrag av prefekt, medan motsvarande process för ny eller reviderad kursplan sker på uppdrag av avdelningschef. Kurs- eller utbildningsplan utarbetas av berörda lärare i samarbete med sakkunniga inom utbildningsstödet i samråd med ämnes- eller huvudområdesföreträdare och, om sådan finns, av examinator. Under beredningsarbetet ansvarar de som givits respektive utvecklingsuppdrag av prefekt eller avdelningschef för att säkerställa att förslagen kurs- eller utbildningsplan är ändamålsenlig utifrån utbildningens behov och motsvarar de kvalitetskrav som finns i nationell och lokal examensordning. Rent konkret handlar det om att kursplanerna motsvarar utbildningens nivå avseende mål, omfattning, innehåll och examination. Vidare granskas att utbildningens innehåll, arbetsformer, examinationsformer och progression säkerställer att examensmålen uppfylls.

Vid BKU:s sammanträde ska inlämnad kursplan föredras av berörd ämnes- eller huvudområdesföreträdare och, om så erfordras, med bistånd av kursplaneförfattaren. Inlämnad utbildningsplan föredras av berörd programansvarig. BKU:s förslag till beslut avseende kurs- eller utbildningsplan ska tillhandahållas IL i god tid före beslut. Kurs- och utbildningsplan fastställs därefter genom beslut av institutionens prefekt efter hörande av IL. Revidering av kursplaner diskuteras kontinuerligt i lärarkollegiet vid kurs- och programmöten.

Arbetet med framtagandet av litteraturlistor görs av för kursen berörda lärare och utgår från riktlinjer där följande beaktanden är centrala: att det finns lämplig litteratur i relation till alla mål, att olika typer av litteratur finns med både specifik läromedelslitteratur och primära forskningstexter såsom vetenskapliga artiklar och avhandlingar både svenska och internationella, att litteraturens svårighetsgrad avspeglas i relation till studenternas förväntade progression och kursernas nivå, att så aktuell forskning som möjligt finns med, att utbildningens helhet beaktas vid val av kursens litteratur, att klassiska texter finns representerade i relevanta sammanhang – med klassiska texter menas texter som över tid visat sig ha bestående värde och inflytande – samt att ett jämställdhetsperspektiv beaktas. Av hänsyn till studenternas ekonomi bör tryckt litteratur användas till stora delar i sin helhet under kursens gång, alternativt att litteraturen återkommer i två eller flera kurser, vilket även är viktigt ur ett hållbarhetsperspektiv. Litteraturlista ska publiceras i kursens kursrum på lärarplattformen senast 30 dagar före kursstart.

De system, regelverk och rutiner för framtagning, beredning och beslut av olika styrdokument som beskrivits ovan ämnar vara grunden till att styrdokument håller en hög kvalitet och att det finns en tydlig bild av ansvarsfördelningen. Det presenterade regelverket är nytt och en del av den pågående omorganisationen. Förutom det nya regelverket vid Högskolan Dalarna pågår ett övergripande arbete inom ämnet Pedagogiskt arbete vid Institutionen för lärarutbildning gällande kompetenshöjning relaterat till skapande av kursplaner och framtagande av litteraturlistor.

¹⁶ Se bilaga 44 *Regelverk för kurs- och utbildningsplaner* för detaljerad information av berednings- och fastslagningsprocesser.

Bedömningsområde: Utformning, genomförande, resultat

Säkring av examensmål

Bedömningsgrund:

Genom utbildningens utformning genomförande och examination säkerställs att studenterna uppnått målen i examensordningen när examen utfärdas.

Undervisning och lärandeaktiviteter

Den föreslagna förskollärarytbildningen bygger på studentaktiva arbetssätt, och genomförs i nära samverkan med regionens förskolor. Genom hela utbildningen arbetar studenterna i studiegrupper, vilket ger en god förberedelse för ett yrkesliv som ofta kännetecknas av arbete i arbetslag. Introducerande och fördjupande föreläsningar har en given plats i utbildningen, liksom seminarier i olika former, från rena litteraturseminarier med textanalys till gemensamma diskussioner kring redovisningar och erfarenhetsutbyten. Ett viktigt inslag i början av utbildningen är undervisning och lärandeaktiviteter med syfte att utveckla studenternas analytiska förmåga och intellektuella självständighet samt ge möjlighet för studenterna att öva sig i vetenskapligt skrivande.

Regelbundna återkopplingar från lärare, tillsammans med kamratgranskningar, möjliggör en löpande formativ utvärdering av studenternas studieresultat. På så vis kan studenten reflektera över sina lärandestrategier och utveckla dessa genom utbildningen. Utbildningens utformning med kontinuerlig träning i att bedöma eget och kamraters lärande lägger därmed grunden för ett livslångt lärande där den egna förmågan att söka och värdera information och kunskap är grundläggande.

Utbildningen är en campusutbildning och även om flertalet inslag i utbildningen sker på campus, kan studenter som inte är fysiskt närvarande ta del av viss undervisning via nätet. Via särskilt utrustade hybridsalar kan föreläsningar ”streamas” och studenter interagera med lärare och studentkollegor även om de inte själva befinner sig på plats i föreläsningssalen.

Examinationer

Examinationerna i utbildningens kurser varierar mellan muntliga och skriftliga inslag och portfolio samt mellan individuell respektive gruppexamination - den senare med individuell bedömning. I början av utbildningen är ambitionen att flera examinationer genomförs i grupp för att underlätta för studenterna att växa in i rollen som deltagare i en professionell och akademisk gemenskap. Variationen grundas bland annat i att examinationerna ska fylla olika behov. Förutom att pröva studentens utveckling mot utbildningens mål och möjliggöra för studenter med olika förutsättningar och behov att kunna redovisa sitt lärande, så utgör examinationerna också centrala moment i studenternas läroprocesser. Examinationerna är också föremål för en kontinuerlig diskussion och analys mellan lärare och studenter.

Betygskriterier

Betygskriterier utformas både i förhållande till lärandemålen och till examinationsformen. Kriterierna konkretiserar vad studenten ska uppnå gällande kunskaper, färdigheter förmågor och förhållningssätt. Processen med att utarbeta betygskriterier sker vanligtvis i det lärarlag som bedömer examinationen i dialog med examinator, och sker med utgångspunkt i erfarenheter från tidigare kurser.

Studenternas olika förutsättningar och behov

Genom kursintroduktion, studiehandledning, lärplattformar och styrdokument kommuniceras hur utbildningen utformning och genomförande ska möjliggöra för studenterna att uppnå utbildningens examensmål, och vilka stödresurser som finns för studenter med särskilda förutsättningar och behov. Exempel på stöd som erbjuds är anteckningshjälp, inläsning av litteratur, språkstöd, teckenspråkstolkning och förlängd skrivtid.¹⁷

Examensmål, lärandemål och konstruktiv länkning

I *Programöversikten*, bilaga 39, presenteras examensmålen i tabellform tillsammans med de lärandemål som finns för respektive kurs inom det planerade programmet. I utformandet av lärandemålen har flera aspekter beaktats:

- examensmålets kunskapsform
- kursens nivå
- när i utbildningsgången kursen ges
- Högskolan Dalarnas regelverk för utformning av lärandemål

Av bilagan framgår att det till varje examensmål kopplas lärandemål i olika kurser. Vissa examensmål omfattar många aspekter, medan andra examensmål har ett mindre omfång. Det gör att några examensmål behandlas i flera kurser i utbildningen, medan andra examensmål bara behandlas i ett fåtal kurser. Sammantaget bidrar lärandemålen till att studenten, efter avslutad utbildning, ska ha uppnått samtliga examensmål för utbildningen.

Den konstruktiva länkningen mellan examensmål, lärandemål, examinationer och betygskriterier exemplifieras nedan genom beskrivningar av kursmoment i tre olika kurser i den tilltänkta utbildningen. Exempelen har valts för att visa hur länkningen kan ske i olika typer av kurser, en förskolepedagogiskt inriktad kurs, en ämnesinriktad kurs och en VFU-kurs samt hur kurser på olika plats i utbildningen har olika krav på studenternas kunskaper, färdigheter, förmågor och förhållningssätt. De exempel som valts ut illustrerar på varierande detaljnivå hur den konstruktiva länkningen kan synliggöras.¹⁸

¹⁷ Kompletterande information återfinns under bedömningsområdena Förutsättningar - resurser och Studentperspektivet.

¹⁸ Exempelen är framtagna av lärare som har erfarenhet av att undervisa om de innehåll som behandlas och både adjunkter, lektorer och seniora forskare har deltagit i detta arbete.

Exempel 1. *Omsorg, relationer, etik och barns rättigheter i förskolan*¹⁹

Examensmål	Lärandemål	Lärandeaktiviteter	Examination	Betygskriterier
<p>Visa kunskap om skolväsendets organisation, relevanta styrdokument, läroplansteori och olika pedagogisk-didaktiska perspektiv samt visa kännedom om skolväsendets historia (FKU9)</p> <p>Visa förmåga att kommunicera och förankra förskolans värdegrund, inbegripet de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna (FFÄ8)</p> <p>Visa kommunikativ förmåga, i lyssnande, talande och skrivande, till stöd för den pedagogiska verksamheten (FFÄ11)</p> <p>Visa förmåga att i det pedagogiska arbetet göra bedömningar utifrån relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter enligt barnkonventionen, samt en hållbar utveckling (FVÄ3)</p>	<p>Visa kunskap om förskollärares yrkesetik och barns rättigheter relaterat till förskolan</p> <p>Visa förmåga att sakligt och självständigt kommunicera centrala delar av kursens innehåll i skrift</p>	<p>Litteraturstudier</p> <p>Skrivövning med lärarfeedback, inkl. skrivarseminarium</p> <p>Skrivövningen med studentfeedback, inkl. skrivarseminarium</p> <p>Fältuppgift med observationer och samtal med förskollärare om barns rättigheter följt av en processdag där studenterna i studiegrupper sammanställer sina erfarenheter från fältdagen. Processdagen avslutas med en presentation av sammanställningen och en jämförande diskussion i tvärgrupper tillsammans med lärare.</p> <p>Litteraturseminarium om barns rättigheter</p> <p>Heldag med föreläsning – workshop och litteraturseminarium om yrkesetik</p>	Salstentamen	<p>För godkänt ska studenten kunna:</p> <p>använda svenska språket på ett funktionellt sätt i skrift</p> <p>på egen hand formulera en text där innehållet tydligt framgår</p> <p>med egna ord återge innehållet i tre av Barnkonventionens artiklar</p> <p>genom konkreta exempel synliggöra några av barns rättigheter i förskolan</p> <p>med egna ord återge de yrkesetiska principerna</p> <p>genom konkreta exempel synliggöra delar av förskollärares yrkesetik</p>

Lärandemål

Lärandemålen innebär att studenten efter genomförd kurs ska visa att denne har kunskap om vad yrkesetiken innefattar, och kan beskriva barns rättigheter i förskolan med barnkonventionen, läroplanen och skollagen som grund. Studenten ska också kunna relatera sina kunskaper om yrkesetik och barns rättigheter till förskolans verksamhet, och visa förmåga att skriftligen kommunicera sina kunskaper om yrkesetik och barns rättigheter.

¹⁹ Se även bilaga 38, *Exempel på kurshandböcker*.

Lärandeaktiviteter

Litteraturstudier sker genom hela kursen och det innehåll som behandlar barns rättigheter och yrkesetik analyseras och diskuteras vid två seminarier. I lärandeaktiviteterna ingår också två skrivövningar, där feedback på den skriftliga kommunikationsförmågan ges både från lärare och från andra studenter. Vidare ingår två skrivseminarier med praktiska övningar för att utveckla studenterna förmåga att kommunicera skriftligt. Dessutom genomförs en fältdag på partnerförskolan, där studenterna observerar verksamheten och diskuterar med en förskollärare om hur barns rättigheter kan komma till uttryck i förskolans verksamhet. Dagen efter fältdagen genomförs en processdag där studenterna inledningsvis arbetar i sina studiegrupper för att sammanställa sina erfarenheter från fältdagen. Processdagen avslutas med tvärgruppsredovisningar och jämförande diskussioner tillsammans med lärare. En heldag om yrkesetik med föreläsningar, workshop och ett seminarium ingår också i kursens lärandeaktiviteter.

Examination

Bedömningen av studenternas lärande i kursen sker på basis av resultatet från en salstenta där följande tentamensuppgifter illustrerar hur tentamen kan vara upplagd:

1. Redogör för tre av Barnkonventionens artiklar och ge exempel på ytterligare tre av de rättigheter barn omfattas av och vad de kan innebära för barn i förskolan.
2. Redogör för vad lärares yrkesetiska principer innefattar och ge minst två exempel på hur yrkesetik kan ta sig uttryck i förskolläraryrket.

Betygskriterier

För betyget *Godkänd* ska studenten kunna:

- använda svenska språket på ett funktionellt sätt i skrift,
- på egen hand formulera en text där innehållet tydligt framgår,
- med egna ord återge innehållet i tre av Barnkonventionens artiklar,
- genom konkreta exempel synliggöra några av barns rättigheter i förskolan,
- med egna ord återge de yrkesetiska principerna, samt
- genom konkreta exempel synliggöra delar av förskollärares yrkesetik.

Exempel 2: *Barns utveckling och lärande i språk och kommunikation*

Examensmål	Lärandemål	Lärandeaktiviteter	Examination	Betygskriterier
<p>Visa sådana kunskaper inom det förskolepedagogiska området och sådana ämneskunskaper, inbegripet kännedom om aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, som krävs för yrkesutövningen (FKU1)</p> <p>Visa sådana kunskaper i förskoledidaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det förskolepedagogiska området och inom de ämnesområden som utbildningen avser samt för yrkesutövningen i övrigt (FKU2)</p> <p>Visa fördjupad kunskap om barns kommunikation och språkutveckling (FKU3)</p> <p>Visa kunskap om grundläggande läs-, skriv- och matematikinläring (FKU4).</p> <p>Visa sådan kunskap om barns utveckling, lärande, behov och förutsättningar som krävs för yrkesutövningen (FKU6)</p>	<p>Visa vidgad kunskap om barns kommunikativa språkförmåga i ett förskoledidaktiskt perspektiv</p> <p>Visa grundläggande kunskap om barns tidiga läs- och skrivutveckling</p>	<p>Litteraturstudier</p> <p>Föreläsningar</p> <p>Seminarier</p> <p>Studiegruppsdiskussioner</p>	<p>Skriftlig hemtentamen</p>	<p>För godkänt ska studenten kunna:</p> <p>med konkreta exempel redogöra för formell språklig kompetens hos förskolebarn och hur den kan utvecklas</p> <p>redogöra för och diskutera barns utforskande av grundläggande läs- och skrivpraktiker</p> <p>redogöra för symbolers och ordförrådets betydelse för barns utforskande av skriftspråk</p> <p>diskutera hur grundläggande skriftspråklig kompetens kan utvecklas hos barn</p>

Lärandemål

Examensmålets konkretisering i lärandemål innebär att studenten efter genomförd kurs ska kunna visa en vidgad kunskap om barns kommunikativa språkförmåga i ett förskoledidaktiskt perspektiv, och visa grundläggande kunskap om barns tidiga läs- och skrivutveckling.

Lärandeaktiviteter

Föreläsningar, seminarier och studiegruppsdiskussioner utgör stommen i kursens lärandeaktiviteter, där teorier om kommunikativ språkförmåga är i fokus. Centrala begrepp rörande barns utveckling av den formella språkliga kompetensen behandlas, exempelvis *ordförråd*, *uttal*, *skrift*, *lexikon* och *grammatik*. Begreppen analyseras och diskuteras under såväl föreläsningar som seminarier och studiegruppsdiskussioner, och relateras till barns förståelse och intresse för symboler, representationer och tecken. Syftet med lärandeaktiviteterna är att utveckla studenternas förståelse för hur barns fördjupade kommunikativa utveckling går till och kan stimuleras och hur deras skriftspråkliga kompetens kan grundläggas.

Examination

Kursen examineras genom en skriftlig hemtentamen där studenten ska redovisa forskningsbaserade kunskaper om barns kommunikativa språkförmåga, inklusive den vetenskapliga grunden inom området grundläggande läs- och skrivutveckling.

Betygskriterier

För betyget *Godkänd* ska studenten kunna:

- med konkreta exempel redogöra för formell språklig kompetens hos förskolebarn och hur den kan utvecklas,
- redogöra för och diskutera barns utforskande av grundläggande läs- och skrivpraktiker,
- redogöra för symbolers och ordförrådets betydelse för barns utforskande av skriftspråk,
- diskutera hur grundläggande skriftspråklig kompetens kan utvecklas hos barn.

Hemtentamen ska skrivas på ett funktionellt sätt med ett adekvat språkbruk, ett tydligt stöd i relevant forskning och med en fungerande referenshantering.

Exempel 3: *Utvärdering och verksamhetsutveckling i förskolan – avancerad nivå*²⁰

Examensmål	Lärandemål	Lärandeaktiviteter	Examination	Betygskriterier
<p>Visa fördjupad förmåga att möta barnens behov av omsorg och att skapa förutsättningar, inbegripet genom lek och skapande verksamhet, för alla barn att lära och utvecklas (FFÄ1)</p> <p>Visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra tillgodose barns behov av specialpedagogiska insatser, inbegripet specialpedagogiska insatser för barn med neuropsykiatriska svårigheter (FFÄ6)</p> <p>Visa förmåga att i den pedagogiska verksamheten tillägna sig färdigheter värdefulla för yrkesutövningen (FFÄ13)</p> <p>Visa självkännedom och empatisk förmåga (FVÄ1)</p> <p>Visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och utveckla sin kompetens i det pedagogiska arbetet (FVÄ4).</p>	<p>Visa fördjupad förmåga att i samspel mellan reflektion och handling anpassa sina ageranden till olika barns behov av omsorg</p> <p>Visa fördjupad förmåga att identifiera och argumentera för sitt behov av ytterligare kunskaper och förmågor i relation till förskolläraens yrkesroll</p>	<p>Litteraturstudier</p> <p>Verksamhetsförlagd utbildning (VFU)</p> <p>Loggboksreflektioner som diskuteras med handledare, studiekamrater och lärare.</p> <p>VFU-seminarium</p>	<p>Metarefleksion över hur omsorg kan förstås i relation till andra centrala begrepp.</p> <p>Denna uppgift ingår i betyget för VFU och är en obligatorisk del.</p>	<p>Betygskriterierna gäller både metarefleksionen och studentens förmåga under VFUn.</p> <p>För godkänt betyg ska studenten kunna:</p> <p>möta olika barn med olika behov på ett varierat och lyhört sätt såväl individuellt som i grupp</p> <p>anpassa sitt förhållningssätt till olika barns behov av omsorg inkluderat barn med specialpedagogiska behov (i de fall det är möjligt)</p> <p>kritiskt reflektera över hur omsorg görs och vad omsorg kan vara i relation till andra centrala begrepp för förskolan</p> <p>med tydlig analytisk ton beskriva hur förmågan att möta barnens behov av omsorg utvecklats under VFU:n</p> <p>självständigt och med tydliga argument identifiera sina egna professionella styrkor och svagheter i förhållande till olika omsorgssituationer</p> <p>För betyget Väl godkänt ska studenten, förutom kriterierna för godkänt, kunna:</p> <p>med flexibilitet och stor lyhördhet möta olika barn utifrån deras behov, såväl individuellt som i grupp</p> <p>på ett insiktsfullt sätt och med tydlig koppling till olika teoretiska perspektiv reflektera över sin egen omsorgsförmåga</p>

²⁰ Se även bilaga 38, *Exempel på kurshandböcker*.

Lärandemål

Examensmålens konkretisering i lärandemål som innebär att studenten efter genomförd kurs ska visa en fördjupad förmåga att i samspel mellan reflektion och handling anpassa sitt agerande till olika barns behov av omsorg, liksom visa en fördjupad förmåga att identifiera och argumentera för sitt behov av ytterligare kunskaper och förmågor i relation till förskollärares yrkesroll. Mer specifikt innebär det att studenten ska kunna möta barn med olika behov på ett varierat och lyhört sätt med hänsyn till skilda omsorgsbehov, inkluderat barns i behov av specialpedagogiskt stöd samt kunna reflektera över och utveckla denna förmåga.

Lärandeaktiviteter

Kursens lärandeaktiviteter utgörs av verksamhetsförlagd utbildning, litteraturstudier, loggboksreflektioner och seminarier. I fokus står frågan om omsorg och hur denna ska förverkligas i förskolans verksamhet, och hur begreppet omsorg relateras till andra centrala begrepp inom förskolan.

Studenten ska under den verksamhetsförlagda utbildningen beskriva en verklig situation med omsorgsrelevans, och argumentera för varför situationen aktualiserar frågan om omsorg om barnet och reflektera över sitt eget handlande i sammanhanget. Det sker bland annat genom att studenten för en loggbok över omsorgssituationer där reflektioner över egna och andra personers handlande dokumenteras. Studenten ska också öva sig att konstruktivt beakta kritik från kollegor.

Examination

En av loggboksreflektionerna väljs ut och ges en utförlig beskrivning i skrift, som därefter diskuteras i en metarefleksion över hur omsorg kan förstås i relation till andra centrala begrepp inom förskolan. Då kursen är på avancerad nivå krävs att uppgiften redovisas på ett sätt som visar att studenten uppnått en mycket god insikt kring olika aspekter av omsorgsbegreppet och dess funktion inom förskolan, liksom en djup förståelse för den egna omsorgsförmågan i förhållande till olika omsorgssituationer.

Betygskriterier

För betyget *Godkänd* ska studenten kunna:

- möta olika barn med olika behov på ett varierat och lyhört sätt såväl individuellt som i grupp
- anpassa sitt förhållningssätt till olika barns behov av omsorg inkluderat barn med specialpedagogiska behov (i de fall det är möjligt)
- kritiskt reflektera över hur omsorg görs och vad omsorg kan vara i relation till andra centrala begrepp för förskolan
- med tydlig analytisk ton beskriva hur förmågan att möta barnens behov av omsorg utvecklats under VFU:n
- självständigt och med tydliga argument identifiera sina egna professionella styrkor och svagheter i förhållande till olika omsorgssituationer

För betyget *Väl godkänt* ska studenten, förutom kriterierna för godkänt, kunna:

- med flexibilitet och stor lyhördhet möta olika barn utifrån deras behov, såväl individuellt som i grupp
- på ett insiktsfullt sätt och med tydlig koppling till olika teoretiska perspektiv reflektera över sin egen omsorgsförmåga

Utbildningens progression

Utbildningens utformning innebär att studenternas lärande successivt breddas och fördjupas inom berörda kunskapsområden i takt med att examen och yrkeslivet närmar sig. Exempelvis är lärandemålen konstruerade på ett sätt som gör att studenterna under utbildningens gång ska utveckla en allt bättre beredskap att hantera komplexa yrkessituationer.

Principen bakom utformningen av kursplanernas lärandemål är att kunskapskraven går från en grundläggande nivå i inledningen av utbildningen till att i mitten av utbildningen mer handla om en breddning av berörda kunskapsområden, för att i slutet av utbildningen handla om en fördjupad och mer syntetisk nivå avseende examensordningens samtliga kunskapsformer.²¹

Ett viktigt inslag i utbildningen är att studenternas ges möjlighet att utveckla sin förmåga att granska utbildningen och det egna lärandet ur ett metaperspektiv, liksom förmågan att hantera komplexa frågeställningar och förhållanden i den yrkesprofessionella praktiken. I slutet av utbildningen ställs krav på fördjupade kunskaper respektive förmågor och innehållet i kurserna förutsätter att studenterna kan tillämpa innehåll från de tidigare kurserna i utbildningen. Således examineras studenterna mot mer komplexa mål ju längre fram i utbildningen de befinner sig. Nedan ges tre exempel på hur progressionen kommer till uttryck i den föreslagna utbildningen.

Barns kommunikation och språkutveckling (FKU3)

I kursen *Barns utveckling och lärande* under utbildningens inledande termin, förväntas studenterna visa grundläggande kunskaper om barns språkliga och kommunikativa utveckling ur ett flerspråkighetsperspektiv. I en senare kurs, *Bild och berättande i förskolan* ska studenterna visa kunskap om berättandet för och av barn, samt hur berättandet kan stimulera till utveckling och lärande. Senare under utbildningen, under kursen *Barns utveckling i språk och kommunikation*, ska studenterna visa en mer vidgad kunskap om barns utveckling av kommunikativ språkförmåga i ett förskoledidaktiskt perspektiv. I kursen *Språk och matematik i förskolan – avancerad nivå* ska studenterna visa fördjupade kunskaper om olika forskningsmetoders kunskapsbidrag gällande barns språkliga och matematiska utveckling i förskolan samt en fördjupad förmåga att jämföra och analysera hur olika ämnestraditioner kan synliggöra barns mångfald av kommunikativa uttryck.

Progressionen i utbildningen innebär att studenterna inledningsvis ska uppnå grundläggande kunskaper om barns språk- och kommunikationsutveckling, för att i slutet av utbildningen uppnå kvalificerade kunskaper om språklig och kommunikativ utveckling inklusive en förmåga kunna relatera dessa till aktuella forskningsmetoder och ämnestraditioner.

Observation som vetenskaplig metod (FKU5)

I kursen *Barns utveckling och lärande* förväntas studenten tillägna sig grundläggande kunskaper om observation som vetenskaplig datainsamlingsmetod. Senare under utbildningen – i kursen *Rörelse och musik i förskolan* – breddas kunskaperna inom området och innefattar också observation som didaktisk metod. I kursen *Språk och matematik i förskolan – avancerad nivå*, ställs krav på fördjupade kunskaper inom området, liksom en förmåga att praktiskt tillämpa observation som metodverktyg, liksom att analysera dess funktion och värde i förskolans verksamhet. Studenten ska bland annat genomföra en systematisk observation av barns aktiviteter i förskolan, och med utgångspunkt från denna kunna analysera viktiga aspekter av barns tidiga läs-, skriv- och matematikutveckling, samt diskutera metodens betydelse för den förskolepedagogiska verksamheten.

²¹ Med kunskapskrav avses alla de kunskapsformer som examensmålen omfattar - kunskap, förståelse, färdighet, förmåga, förhållningssätt och värderingsförmåga.

Slutligen, i kursen *Examensarbete för förskolläraexamen*, ska studenten på ett initierat sätt kunna beskriva och motivera valet av datainsamlingsmetod och teoriansats med beaktande av forskningsetik och det aktuella forskningsproblemet.

Planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning (FFÄ5)

Under utbildningens inledande del, exempelvis i kursen *Lek i förskolan* - som inkluderar verksamhetsförlagd utbildning - ska studenten med utgångspunkt i barngruppen och med stöd planera, genomföra och utvärdera en aktivitet. Något senare i utbildningen ska motsvarande planering och genomförande ske, men med ökad komplexitet i form av att allt fler aspekter beaktas. I kursen *Rörelse och musik i förskolan* ska studenten planera, genomföra och utvärdera undervisning i rörelse och musik med beaktande av ett hållbarhetsperspektiv. I flera följande kurser kan uppnådda förmågor hos studenterna ytterligare befästas och utvecklas, exempelvis i *Didaktik och ledarskap i förskolan*, *Naturvetenskap, teknik och hållbar utveckling i förskolan*, *Bild i bildskapande i förskolan* och *Sociala relationer i förskolan*. Under utbildningens avslutande del kombineras tidigare krav med att studenten ska visa ökad självständighet och yrkesskicklighet. I exempelvis *Språk och matematik i förskolan - avancerad nivå* ska studenten visa fördjupad förmåga att problematisera undervisningen gällande barns tidiga matematikutveckling utifrån ämnesdidaktisk forskning och förskolans styrdokument samt visa fördjupad förmåga att presentera och kritiskt granska didaktiska val för att främja alla barns matematiska utveckling med koppling till praktiska och estetiska läroprocesser.

Ytterligare krav på fördjupade förmågor finns i kursen *Utvärdering och verksamhetsutveckling i förskolan - avancerad nivå*. Här ska studenten visa fördjupad förmåga att med utgångspunkt i barns olika kunskaper och erfarenheter planera, genomföra och diskutera undervisning för barn i grupp. Det innebär att studenten ska visa en lyhördhet och flexibilitet som ligger nära den yrkesverksamma förskollärarens i de olika delarna av undervisningsmomentet.

Utvärdering och utveckling av utbildningen

Arbetet med att säkerställa utbildningens kvalitet pågår kontinuerligt genom kursanalyser efter varje avslutad kurs. Kursansvarig genomför en kursanalys med utgångspunkt i studenternas utvärderingar och synpunkter från lärarlaget.²² I kursanalysen beskrivs vilka förbättringar som bör göras inför kommande kursomgång, förbättringsförslag som också redovisas och diskuteras med berörda studenter. En verksamhetsberättelse för utbildningen utarbetas årligen av den programansvarige där utbildningen i ett mer övergripande perspektiv analyseras och utvecklingsområden identifieras.

Prefekten har det formella ansvaret för att utvärderingar genomförs för samtliga utbildningar vid institutionen. Utbildningsrådet vid Institutionen för lärarutbildning har utvecklat en modell för utvärdering av förskollärarytbildningen med fokus på olika temaområden, exempelvis hållbar utveckling, jämställdhet, progression och konstruktiv länkning, vetenskaplig förankring och verksamhetsförlagd utbildning. Planen är att modellen ska implementeras under 2022.

Högskolans Utbildnings- och forskningsnämnd (UFN), som ansvarar för den akademiska kvalitetssäkringen, genomför kvalitetsgranskningar med externa bedömare av samtliga utbildningsprogram enligt en fastlagd granskningscykel. Ansvaret för olika former av utbildningsuppföljningar, exempelvis alumnenkäter finns hos en samordnare vid lärarutbildningskansliet.

²² Kursanalys, se bilaga 43.

Bedömningsområde: Utformning, genomförande och resultat

Jämställdhet

Bedömningsgrund:

Ett jämställdhetsperspektiv kommer att beaktas i utbildningens innehåll och utformning.

Utgångspunkter

Begreppet jämställdhet tolkas i denna ansökan, med utgångspunkt bland annat i högskolelagen 1 kap. 5 §, som jämlikhet mellan kvinnor och män. Jämställdhet handlar om att kvinnor och män har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom alla områden i livet.

Denna utgångspunkt kompletteras med en medvetenhet om att traditionellt manliga sektorer i samhället ofta värderas högre och tilldelas mer resurser än kvinnliga, att könsstereotypa föreställningar påverkar bedömningar inom akademien, att män totalt sett är överrepresenterade bland professorer trots att kvinnor i högre grad studerar på högskolenivå än män och trots att kvinnor är i majoritet på grund och avancerad nivå. Därtill är könsfördelningen bland de sökande till de stora yrkesprogrammen ojämn, vilket upprätthåller en starkt könssegregerad arbetsmarknad i Sverige; detta gäller i högsta grad för förskolläraryrket. Ytterligare aspekter som ligger till grund för denna medvetenhet är att kvinnor har en långsammare karriärutveckling än män vid landets högskolor, samt att män har högre medellön än kvinnor i såväl administrativa som akademiska anställningskategorier inom universitet och högskolor. Denna medvetenhet om rådande faktiska omständigheter visar på vikten av systematiska processer för att följa upp och öka jämställdheten i lärosätets övergripande verksamhet. Det är en förutsättning för att på ett initierat sätt kunna beakta jämställdhet i utbildningens innehåll, utformning och genomförande.

Jämställdhet vid Högskolan Dalarna

Vid Högskolan Dalarna finns en utvecklad organisation och verksamhet kring frågor som rör jämställdhet. Handlingsplaner och informationsmaterial finns tillgängligt via högskolans hemsida. Vid lärosätet finns exempelvis *Policy för jämställdhet*. Policyn uttrycker en tydlig strävan om att såväl studenter som anställda ska ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter oavsett könstillhörighet samt att lärosätet ska föresätta sig att använda ett normkritiskt arbetssätt.

Vid Högskolan Dalarna pågår även ett omfattande arbete för att främja mångfald, vilket exempelvis uttrycks genom regler mot diskriminering, en utarbetad handlägningsordning, samt handlingsplan för främjande av mångfald. Detta är ett arbete som i viss utsträckning omfattar jämställdhet. Eftersom bedömningsområdet uttryckligen handlar om jämställdhet görs här ingen detaljerad utläggning om lärosätets mångfaldsarbete, men en komplettering på denna punkt kan göras vid begäran.

Sedan år 2020 har Högskolan Dalarnas strategiska satsningar rörande jämställdhet knutits till det övergripande området Hållbar utveckling. För närvarande pågår ett högskoleövergripande arbete för att ta fram förslag på och implementering av hållbarhetsmål, varav ett handlar om jämställdhet. Arbetet handlar även om att ta fram en plan för uppdrag och aktiviteter som ska bidra till att målen nås.

Vid Institutionen för lärarutbildning pågår ett kontinuerligt arbete kring jämställdhet, framförallt genom kartläggning av faktiska omständigheter. Det handlar både om hur resurser fördelas i verksamhetens olika delar och om att skapa förutsättningar för att undersöka resursfördelning och representation. Det sistnämnda kan exempelvis handla om att införa en rutin där såväl för- som efternamn skrivs ut i utbildningarnas litteraturlistor. Först när så har skett blir det möjligt att skapa en bild av hur den litteratur som studenterna möter under sin utbildning är fördelad utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

Institutionens pågående jämställdhetsarbete handlar också om att göra processer och beredning transparenta i alla frågor som rör fördelning av resurser, vilka i någon form betraktas som kapital inom akademien; det kan således handla om faktiska ekonomiska resurser, men även om symboliskt kapital som handledning av doktorander eller andra formella uppdrag som kurs- och programansvar.

För åren 2022–2028 planeras en satsning på tematiska utvärderingar i nära studentsamverkan, se beskrivning under bedömningsområdet Studentperspektiv. Det inledande temat för denna utvärderingsform är jämställdhet och det kommer att behandlas under läsåret 2023/2024. Projektet handlar om att problematisera utvärderingsverksamheten i sig. I en sådan diskussion är exempelvis jämställdhetsfrågan aktuell att beakta eftersom forskning har visat att betydelsen av sociala markörer som kön bör synliggöras och tas i beaktande när studenters utvärdering behandlas inom högre utbildning.²³

Förskolläraryrket, såväl som fördelningen av studenter vid landets förskolläraryrket, kännetecknas av en stark kvinnodominans. Institutionen för lärarutbildning ser det därför som angeläget att arbeta aktivt för att rekrytera fler män till yrket. Under vårterminen 2021 har institutionen därför initierat en inventering, i syfte att identifiera manliga förskollärare inom regionen. Nästa steg i processen är att genom strategisk rekrytering få fler manliga förskollärare att gå handledarutbildning och att delta aktivt i parllärskap. Utgångspunkten är att rutinerade förskollärare, såväl kvinnor som män, ska fungera som inspirerande förebilder och på sikt jämna ut könsbalansen inom yrket. Dialog är våren 2021 även initierad med kommunikationsavdelningen för att strategiskt rikta marknadsföringen av till exempel grundlära program mot målgruppen manliga studenter. Via Pedagogiskt utvecklingscentrum Dalarna²⁴, pågår även en dialog med regionens huvudmän om behovet av att vidga rekryteringen till förskolläraryrket.

Jämställdhetsperspektiv i utbildningen

En förutsättning för att studenterna ska kunna vara professionella i sin kommande yrkesutövning är att de har förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten. Under utbildningen hålls frågan levande inom samtliga kurser och behandlas specifikt från olika perspektiv i följande kurser: *Förskolans historia och samhällsuppdrag, Omsorg, relation, etik och barns rättigheter i förskolan, Lek i förskolan, Naturvetenskap, teknik och hållbar utveckling i förskolan, Bild och bildskapande i förskolan, Sociala relationer i förskolan, Språk och matematik i förskolan – avancerad nivå, samt Utvärdering och verksamhetsutveckling i förskolan – avancerad nivå*. I tre av dessa kurser ingår VFU, vilket är tänkt att utgöra den nödvändiga grunden för att kombinera kunskap med reflektion kring den praktiska förskoleverksamheten. Den sistnämnda kursen med VFU, *Utvärdering och verksamhetsutveckling i förskolan – avancerad nivå*, är placerad på avancerad nivå, vilket utgör en grund för fördjupade diskussioner och kritisk förståelse av jämställdhet inom förskoleverksamheten och för förskolläraryrket.

I programmet är studier i utbildningshistoria, mänskliga rättigheter, mångfald, jämställdhet, sociala normer och inkludering integrerat i programmets kurser. Dessa studier ger goda förutsättningar för att förstå sociokulturella skillnader i mötet med barn, vårdnadshavare och relevanta aktörer. Studenten ges möjlighet att reflektera över hur livsvillkor, attityder och normer kan påverka människors aktiviteter och delaktighet. Jämställdhetsperspektivet är också något som studenterna möter genom förskolans styrdokument som de arbetar med i flera kurser. Genom studierna ges studenten möjlighet att reflektera över sin verksamhet och sin professionella utveckling i relation till exempelvis normer, mångfald och likvärdighet.

²³ Se exempelvis Martin Karlsson och Erik Lundberg (2012), "I betraktarens ögon – Betydelsen av kön och ålder för studenters läraromdömen" i *Högre utbildning*, vol. 2, nr. 1, s. 19–32; Friederike Mengel, Jan Sauermann och Ulf Zölit (2017), *Gender bias in Teaching evaluations*, Stockholm.

²⁴ Se separat presentation under bedömningsområde Arbetsliv och samverkan.

Bedömningsområde: Arbetsliv och samverkan

Bedömningsgrunder:

Utbildningen är användbar och förbereder studenter för ett föränderligt arbetsliv. Relevant samverkan sker med det omgivande samhället.

Utbildning för ett föränderligt yrkesliv

Utbildningen är utformad dels för att vara användbar och relevant ur ett samhällsperspektiv, dels för att förbereda studenterna för både nuvarande och framtida yrkesutövning. Utgångspunkten är studentcentrerade, forskningsbaserade och verksamhetsnära arbetssätt. På så vis förbereds studenterna för att möta ett arbetsliv i utveckling och förändring, där det livslånga lärandet utgör grunden för att möta framtidens utmaningar. Tidigare i ansökan har utbildningen och dess genomförande och relevans beskrivits och här kompletteras den informationen med konkreta exempel på hur studenterna utbildas för ett yrkesliv i förändring i nära samverkan med det omgivande samhället.

Studentens utbildning handlar om både en individuell utveckling, och om att bli en del i en kollegial miljö. Det sistnämnda innefattar dels den utveckling som sker i utbildningens studie- och seminariegrupper, dels om den utveckling som sker i samverkan med det kollegium som studenten möter under utbildningens verksamhetsförlagda moment. Dessutom gör inslag av fältdagar, seminarier förlagda på förskolorna, VFU, studiegruppsarbeten och processdagar att studenten under hela utbildningen på ett konkret och praktiskt sätt börjar sin förberedelse inför arbetslivet.

Genom utbildningens upplägg sker samverkan med det omgivande samhället på flera plan, exempelvis med myndigheter, intresseorganisationer och föreningar. På en konkret nivå handlar det om att studenten möter representanter från exempelvis socialtjänst, habiliteringen, BVC och räddningstjänsten eller från andra aktörer som Dalarnas Museum och Friluftsförbundet; allt beroende på vad som är relevant och aktuellt under utbildningstiden. Denna samverkan syftar till att bidra med en ökad kunskap om vilka arenor som finns för fortsatta samarbeten när studenten påbörjat sitt yrkesliv. Nedan beskrivs tre olika exempel på samverkan under utbildningen.

Under den andra terminen i utbildningen, i kursen *Bild och berättande i förskolan*, erbjuds exempelvis studiebesök på Kulturcentrum Asken i Borlänge.²⁵ Förskolläraryrket har en etablerad och mångårig relation med Kulturcentrum Asken och ett aktuellt besök för denna kurs är ett studiebesök på den interaktiva utställningen *Tusen ord*; det är en utställning som stimulerar fantasi och berättande och som många av regionens förskolor besöker regelbundet. Ett annat exempel på samverkan sker i kursen *Naturvetenskap i förskolan*. Där arrangeras workshops och studiebesök i miljön på 2047 Science Center – en kunskapsarena inom teknik och naturvetenskap samt en resurs för skolans alla årskurser. 2047 Science Center fungerar även som ett nav mellan skola, akademi och näringsliv.²⁶ Ett tredje exempel där studenten möter det omgivande samhället är i kursen *Samverkan och professionella samtal i förskolläraryrket*, då studenten genom utbildningen samverkar med aktörer som socialtjänst, tolkservice, habilitering och polis.

²⁵ <https://www.borlange.se/barn-och-utbildning/kulturcentrum-asken>

²⁶ Se: <https://www.2047.nu/>

Inom Högskolan Dalarna sker även samverkan med övriga utbildningsprogram, exempelvis genom att studenter från socionom- och förskolläraryrket ges möjlighet att gemensamt diskutera frågor som är av relevans för båda utbildningsprogrammen. Tanken är att en sådan samverkan utgör en god grund för framtida samarbete i respektive yrkesutövning.

Utbildningen innehåller läsning av och diskussion om klassiska verk med relevans för studenternas grundläggande bildning. Det kan exempelvis vara texter i *Förskolans århundrade* eller kritisk läsning av valda läsestycken från John Stuarts Mills resonemang kring en marknadsutsatt utbildning eller Michel Foucaults tankar om disciplinering genom att styra individen i tid och rum. Detta är texter som varit inflytelserika på både samhällsekonomi och utbildningspolitik. Tanken är att sådan läsning ger studenten möjlighet att reflektera över professionens villkor ur ett övergripande perspektiv.

Förutom att ge studenterna en grund för att möta yrkets förändringar erbjuds även möjligheter till karriärsutveckling efter avslutad förskolläraryrket. Det handlar exempelvis om fortbildningar, handledarutbildningar och vidareutbildning mot magister- eller forskarnivå. Möten med handledare, forskare och deltagande i olika skolutvecklingsprojekt ger en bredare bild av förskolläraryrket och öppnar upp för ett yrkesliv i förändring.

Lärosätets samverkan med omgivande samhället

Samverkan med arbetslivet är ett integrerat inslag i utbildningen från första till sista terminen, vilket ger studenten möjlighet att tillägna sig och utveckla de färdigheter som är grunden för yrkesutövningen. Högskolan Dalarnas väl etablerade samverkan med förskolor i regionen utgör en grund för en fortlöpande kontakt med autentiska professionsmiljöer. Denna samverkan genomförs i praktiken i form av exempelvis dialogmöten. Läraryrket vid Högskolan Dalarna genomför årligen ett antal sådana möten med regionens skolhuvudmän. Under 2021 genomfördes 14 dialogmöten med fysiska eller digitala besök i Avesta, Sandviken, Gävle, Gagnef, Hedemora, Säter, Smedjebacken, Malung, Älvdalen, Falun, Norberg, Mora, Leksand och Borlänge. Vid dialogmötena representeras skolhuvudmännen av rektorer, förskolechefer, skolchef och i förekommande fall verksamhetschefer för förskola, skola och gymnasieskola. Från Högskolan Dalarna deltar representanter från läraryrket och samverkansorganisationen PUD, se särskild presentation i avsnitt nedan. Under dialogmötena diskuteras både långsiktiga strategiska samarbetsfrågor och konkreta frågor av mer vardaglig karaktär. Det sistnämnda kan exempelvis handla om kommunens deltagande i partnerskoleverksamhet och om exempel på lyckade parlläraryrket som genomförts med lärare i kommunen. Dessa möten behandlar således frågor om gemensamma angelägna områden, varav rekrytering av studenter och av förskollärare är ett, utbildning och vidareutbildning av desamma ett annat.

Vid Högskolan Dalarna pågår kontinuerliga dialoger med olika samverkansparter för att öka studentens möjlighet till kontakt med det omgivande samhället. Detta kan leda till att pågående samverkan utvecklas eller att ny inleds. Det finns exempelvis pågående initiativ för ökad samverkan med regionens skolor och förskolor, bland annat ett utvecklingsarbete kring så kallade nodskolor. En nodskola utgör en särskild knutpunkt för samarbete mellan kommunens skolor och läraryrket vid Högskolan Dalarna. Nodskolan tar ett övergripande ansvar för en grupp studenter i kommunen och har en hög andel utbildade handledare. Nodskolorna har även en ledning som vill driva skolans utveckling mot ökat utbyte och har ett intresse att öppna skolan för forskning. Nodskolan kännetecknas också av sitt intresse för internationella erfarenhetsutbyten. På sikt förväntas nodskolan ta ett extra ansvar för att stötta och hjälpa andra skolor i sitt närområde. Under hösten 2021 startar de första nodskolorna och om denna samverkansform faller väl ut, blir det aktuellt att föra en dialog med förskolorna om möjlighet att testa konceptet även för dessa. Inom Institutionen för läraryrket bedrivs forskning i form av praktikutvecklande ansatser i nära samverkan med verksamma lärare, nodskolorna skulle vara givna som samarbetspartners för denna typ av forsknings- och utvecklingsarbeten.

Vid institutionen sker också mer övergripande samverkanssatsningar, som exempelvis Samverkan för bästa skola. Högskolan Dalarna deltar även i annan samverkan av övergripande karaktär, som exempelvis Lärarutbildningskonventet, Nationellt nätverk för förskollärarytbildningar, Nordic Teacher Education Cooperation, Nordplus, Nätverket för internationalisering av Lärarutbildningar i Sverige, Nätverket för erfarenhetsutbyte kring arbetsintegrerad lärarutbildning samt Mälardalsrådet. Genom dessa möjliggörs dialog kring aktuella frågor som rör förskollärarytprogrammet på regional, nationell och internationell nivå.

Samverkan genom Pedagogiskt utvecklingscentrum Dalarna

För det planerade förskollärarytprogrammet är utbildningens samverkan med förskolorna och skolhuvudmännen avgörande och kommer genom hela utbildningen att ge konkret avtryck för studenterna, såsom beskrivs i stora delar av denna ansökan. Navet för denna samverkan är Pedagogiskt utvecklingscentrum Dalarna (PUD), vilket fungerar som en egen avdelning inom Institutionen för lärarutbildning.

PUD bildades den 1 januari 1998 av regionens kommuner och Högskolan Dalarna med syftet att skapa en tydlig struktur för ett institutionaliserat och hållbart samarbete mellan skolväsendet i regionen och lärosätet. Idag är samtliga kommuner i Dalarnas län anslutna, samt ett antal kommuner i Örebro, Västmanlands, Gävleborgs och Jämtlands län. PUD samverkar även med fem fristående skolhuvudmän. Det styrande organet för verksamheten är PUD-rådet, vilket är ett chefsnätverk för ledning och utveckling av partnersamverkan. PUD:s dagliga verksamhet leds av en avdelningschef, åtta verksamhetsutvecklare och en projektadministratör. I PUD finns också vetenskaplig kompetens genom en professor med inriktning mot skolutveckling, en disputerad verksamhetsutvecklare, samt doktorander som forskar i skolnära sammanhang.

Förutom partnerskapsutveckling administrerar PUD olika typer av pedagogiska fort- och vidareutbildningar, exempelvis VAL, Lärarlyftet, Förskolelyftet och Rektorslyftet, såväl som egna kompetensutvecklingskurser och forskningscirklar. PUD:s verksamhet inom dessa områden har varit och är omfattande. Därför kan följande exempel knappast spegla utbudet i sin helhet, utan är tänkta som en liten inblick i verksamheten:

- Hösten 2021 är Högskolan Dalarna ett av sju lärosäten som får och kommer att ge två fortbildningskurser för förskollärare respektive lärare i förskoleklass *Läs- och skrivinlärning* 15 hp och *Matematikinlärning* 15 hp. Detta är en del av regeringens fortbildningsåtgärder inför ett eventuellt införande av tioårig grundskola.
- Hösten 2021 startar kursen *Didaktik och ledarskap* 7,5 hp som fristående kurs för barnskötare inom satsningen Fler vägar in.
- Inför våren 2022 planeras uppdragsutbildningen *Bild och berättande i förskolan*, 7,5 hp.
- Utbildningen *Tillsammans för varje barn* om samverkan mellan socialtjänsten, skola respektive förskola och landstinget
- Hösten 2021 startar *Mentorsutbildning* 7,5 hp
- Läsåret 2021/2022 startar utbildningen *Specialpedagogik för lärande*, vilken även har genomförts tidigare i många omgångar
- Kontinuerligt utbildas förskollärare och lärare för uppdraget som VFU-handledare. Hittills har drygt 450 förskollärare och drygt 900 lärare gått *Handledarutbildning* vid Högskolan Dalarna.

PUD arbetar även med utredningsuppdrag och bistår med kunskap vid frågor som rör behörighet och validering. Förutom att vara en viktig utvecklingskraft för skola och lärarutbildning i regionen bidrar PUD även med ett betydelsefullt nätverk med andra lärosäten och regionala utvecklingscentra.

Vid PUD drivs även forskarskolan *Skolnära*; det är ett samarbete med PUD-regionens skolhuvudmän där forskarstuderande antas i forskarutbildningen i Pedagogiskt arbete med licentiatexamen som slutmål. Dessa är yrkesverksamma förskollärare eller lärare anställda inom någon av de kommuner som är anslutna till PUD. Forskningsprojekten är inriktade mot undervisning, lärande, fostran och omsorg i en mångkulturell pedagogisk praktik. Här pågår också följeforskning i nära samverkan med skolor i regionen. Ett aktuellt exempel är ett forskningsprojekt där behovet av ökade digitala resurser under Covid-19 pandemin är i fokus.

Skolforskningsfonden är regionens och PUD:s egen möjlighet att initiera och katalysera gemensamma forsknings- och utvecklingsprojekt. Skolforskningsfonden består av två delar. Ett utvecklingsfokus står i förgrund i den första delen. Här beprövar deltagarna sina erfarenheter med stöd av forskare/läro-utbildare. I den andra delen är det i stället ett forskningsfokus som utgör förgrund. I den delen söker forskare och lärare/förskollärare/skolledare *ny* (i bemärkelsen vetenskaplig) kunskap. Forskare vid Högskolan Dalarna kan söka forskningsmedel från denna fond för praktiska projekt vilka ofta genomförs i samverkan med förskolor/skolor eller huvudmän.

Bedömningsområde: Studentperspektiv

Bedömningsgrund:

Utbildningen verkar för att studenterna ska ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla utbildningens innehåll och genomförande.

Studentrepresentation vid Högskolan Dalarna

Högskolan Dalarna verkar på flera plan för att studenterna ska ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och högskolans olika miljöer. I högskolestyrelsen, som har det övergripande ansvaret för hela verksamheten, finns tre representanter för Dalarnas studentkår. I Utbildnings- och forskningsnämnden (UFN), det högsta kollegialt sammansatta organet inom högskolan, finns utrymme för två studentrepresentanter.

I Institutionens ledningsråd (IL) finns en studentrepresentant från lärarutbildningarna och studentrepresentanter adjungeras även till institutionens utbildnings- respektive forskningsråd då ärenden som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation bereds. Studenterna ges då möjlighet att ta del av information eller delta i processen inför beslut. Studentinflytandet i råden dokumenteras genom minnesanteckningar.

Aktiv studentmedverkan

Under utbildningstiden deltar studenterna i att utveckla utbildningens innehåll och genomförande på flera olika sätt. För förskolläraryrket finns ett studentprogramråd med två representanter per antagningsomgång samt programansvariga. Studentprogramrådet träffas två gånger per termin och diskuterar övergripande frågor som exempelvis arbetsmiljö och förutsättningar vid verksamhetsförlagd utbildning. Dialogen dokumenteras med minnesanteckningar som publiceras i programrummet i Learn, tillgängligt för programmets samtliga studenter. Diskussionspunkter från studentprogramrådet återkopplas kontinuerligt till programmöten med de lärare som arbetar inom förskolläraryrket, inklusive representanter från de olika ämnesområden som ger kurser inom programmet. I dessa sammanhang läggs stor vikt vid studenternas synpunkter och åtgärder vidtas i den mån det är möjligt och realistiskt. Den täta kommunikation som finns i kollegiet bidrar till att inflytandet ökar då synpunkter som kommer upp i vissa kurser förmedlas till övriga kursansvariga och andra lärare. På så vis möjliggörs utveckling som är väl förankrad med studenterna. Mellan programledning och studenter råder ett diskussionsklimat som kännetecknas av närhet och ett lyhört engagemang från båda parter.

Vid respektive kurs förs en kontinuerlig dialog mellan kursansvarig, kursens lärare och studenterna. Dels handlar det om informella samtal i samband med kursens olika moment, dels om en mer formaliserad dialog via kursråd. I det sistnämnda bjuds studenter att delta, alternativt att utse representant. Vid kursråden diskuteras frågor som rör kursernas innehåll och genomförande, exempelvis arbetsbelastning i samband med examination, undervisningens upplägg i förhållande till lärandemål och kurslitteraturen. Den som är kursansvarig sammanfattar kursrådet och delger kursens övriga lärare, samt dokumenterar synpunkter i samband med kursanalysen. I kursanalysen ingår även resultatet från de kursvärderingar genom webbenkät som presenteras under nedanstående rubrik. Kursanalysen publiceras i kursrummet i Learn och blir därmed tillgänglig för de studenter som deltagit i kursen, men även för de som ska läsa motsvarande kurs vid nästa tillfälle.

I samband med varje kursintroduktion informeras studenterna om resultatet från senaste kursanalys samt om vilka möjligheter studenten har för att ta en aktiv roll för att utveckla sin utbildning. Förskollära- och lärarprogrammet vid Högskolan Dalarna har en nära och förtroendefull dialog med programstudenterna, vilka även har bidragit med sina synpunkter och erfarenheter inför föreliggande ansökan.

Kursvärderingar och återkoppling

Förutom de kanaler för utvärdering och återkoppling av kurser, undervisning och programmet i sin helhet som beskrivits ovan under rubriken *Aktiv studentmedverkan* sker också andra former av utvärdering. Under utbildningen ges exempelvis studenten möjlighet att efter avslutad kurs återkoppla sina synpunkter via en webbenkät. Denna form av kursvärdering har jämförelsevis låg svarsfrekvens, men utgör en viktig kommunikationskanal då den är anonym. Även andra former av enkäter används av enskilda lärare under utbildningstiden och erbjuder genom sin form en möjlighet för studenten att anonymt reflektera över utbildningen.

Ett ytterligare forum för återkoppling är de treparts- och handledarsamtal, samt utvärderingskonferenser med handledare och rektorer som genomförs under och efter VFU-kurserna. I detta sammanhang förs ofta en dialog som utgör en viktig grund för återkoppling om kursens innehåll och upplägg, samt möjlighet att framföra synpunkter på hur utbildningen kan utvecklas.

Högskolan Dalarna deltar i Lärarutbildningskonventets alumnenkäter, som har genomförts av Statistiska centralbyrån åren 2010, 2011, 2013, 2015, 2017 och 2019. Även en enkät för 2021 är nyligen initierad. Enkäten ger exempelvis information om utbildningens betydelse för yrkesutövningen, medverkande individers nuvarande arbetssituation, samt omdömen om utbildningen.

Tematiska utvärderingar i nära studentsamverkan

Vid Institutionen för lärarutbildning planeras en omfattande satsning på tematiska utvärderingar i nära studentsamverkan. Projektet utgår från högskolelagens skrivning om att kvalitetsarbetet är en gemensam angelägenhet för högskolornas personal och studenterna²⁷, samt att lärosätet ska verka för att studenterna tar en aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen.²⁸ Projektets finns med i beslut om institutionens verksamhetsuppdrag för år 2022.²⁹ Syftet med de tematiska utvärderingarna är att etablera en långsiktig plan för att identifiera lärarutbildningarnas utvecklingsbehov och att ta tillvara studenternas erfarenheter. Utgångspunkten är att studenterna bör vara en central källa för kontinuerlig och uppdaterad information om utbildningsprogrammets kvalitet. De kan både ge samlade omdömen om utbildningarna och medverka i utvecklingsarbetet. Teman för de kommande åren är planerat enligt följande:

- | | |
|---------|---|
| – 23/24 | Jämställdhet |
| – 24/25 | Internationalisering |
| – 25/26 | Hållbar utveckling |
| – 26/27 | Vetenskaplig anknytning/professionsanknytning |
| – 27/28 | Progression och länkning |

²⁷ Högskolelag 1992:1434, 1 kap. 4 §.

²⁸ Högskolelag 1992:1434, 1 kap. 4 a §).

²⁹ Dnr HDa 1.3-2021/1323, punkt A5.

Bilageförteckning

Bilaga 1.	Utbildningsplan
Bilaga 2.	Kursplan <i>Förskolans historia och samhällsuppdrag</i>
Bilaga 3.	Kursplan <i>Barns utveckling och lärande</i>
Bilaga 4.	Kursplan <i>Bild och berättande i förskolan</i>
Bilaga 5.	Kursplan <i>Omsorg, relationer, etik och barns rättigheter i förskolan</i>
Bilaga 6.	Kursplan <i>Lek i förskolan</i>
Bilaga 7.	Kursplan <i>Barns utveckling och lärande i språk och kommunikation</i>
Bilaga 8.	Kursplan <i>Barns utveckling och lärande i matematik</i>
Bilaga 9.	Kursplan <i>Rörelse och musik i förskolan</i>
Bilaga 10.	Kursplan <i>Didaktik och ledarskap i förskolan</i>
Bilaga 11.	Kursplan <i>Naturvetenskap, teknik och hållbar utveckling i förskolan</i>
Bilaga 12.	Kursplan <i>Bild och bildskapande i förskolan</i>
Bilaga 13.	Kursplan <i>Specialpedagogik i förskolan</i>
Bilaga 14.	Kursplan <i>Sociala relationer i förskolan</i>
Bilaga 15.	Kursplan <i>Samverkan och professionella samtal i förskolläraryrket</i>
Bilaga 16.	Kursplan <i>Vetenskapsteori och utbildningsvetenskaplig forskning i förskolläraryrket</i>
Bilaga 17.	Kursplan <i>Språk och matematik i förskolan – avancerad nivå</i>
Bilaga 18.	Kursplan <i>Utvärdering och verksamhetsutveckling i förskolan – avancerad nivå</i>
Bilaga 19.	Kursplan <i>Examensarbete för förskolläraryrket</i>
Bilaga 20.	Litteraturlista för kurs: <i>Förskolans historia och samhällsuppdrag</i>
Bilaga 21.	Litteraturlista för kurs: <i>Barns utveckling och lärande</i>
Bilaga 22.	Litteraturlista för kurs: <i>Bild och berättande i förskolan</i>
Bilaga 23.	Litteraturlista för kurs: <i>Omsorg, relationer, etik och barns rättigheter i förskolan</i>
Bilaga 24.	Litteraturlista för kurs: <i>Lek i förskolan</i>
Bilaga 25.	Litteraturlista för kurs: <i>Barns utveckling och lärande i språk och kommunikation</i>
Bilaga 26.	Litteraturlista för kurs: <i>Barns utveckling och lärande i matematik</i>
Bilaga 27.	Litteraturlista för kurs: <i>Rörelse och musik i förskolan</i>
Bilaga 28.	Litteraturlista för kurs: <i>Didaktik och ledarskap i förskolan</i>
Bilaga 29.	Litteraturlista för kurs: <i>Naturvetenskap, teknik och hållbar utveckling i förskolan</i>
Bilaga 30.	Litteraturlista för kurs: <i>Bild och bildskapande i förskolan</i>
Bilaga 31.	Litteraturlista för kurs: <i>Specialpedagogik i förskolan</i>
Bilaga 32.	Litteraturlista för kurs: <i>Sociala relationer i förskolan</i>
Bilaga 33.	Litteraturlista för kurs: <i>Samverkan och professionella samtal i förskolläraryrket</i>
Bilaga 34.	Litteraturlista för kurs: <i>Vetenskapsteori och utbildningsvetenskaplig forskning i förskolläraryrket</i>
Bilaga 35.	Litteraturlista för kurs: <i>Språk och matematik i förskolan – avancerad nivå</i>
Bilaga 36.	Litteraturlista för kurs: <i>Utvärdering och verksamhetsutveckling i förskolan – avancerad nivå</i>
Bilaga 37.	Litteraturlista för kurs: <i>Examensarbete för förskolläraryrket</i>
Bilaga 38.	Exempel på kurshandböcker
Bilaga 39.	Programöversikt
Bilaga 40.	Personal
Bilaga 41.	Rektors och verksamhetschefers delegationsordning vid Högskolan Dalarna
Bilaga 42.	Preliminär budget
Bilaga 43.	Kursanalys
Bilaga 44.	Regelverk för kurs- och utbildningsplaner
Bilaga A.	UKÄ, beslut, <i>Uppföljning av förskolläraryrket vid Högskolan Dalarna</i>
Bilaga B.	UKÄ, <i>Bedömargruppens yttrande</i>
Bilaga C.	Detaljerad presentation av styrgrupp